

G

R

Kültür - Tarih - Araştırma Dergisi
3 ayda bir, ayın 15'inde yayımlanır.
www.gorgondergisi.org

GON

Ağustos 2018

Sayı: 4

GORGON

Genel Yayın Yönetmeni ve
İmtiyaz Sahibi:
Arman Tekin

Yazı İşleri Sorumlusu:
Arman Tekin
Sayı Editörü:
Büşra N. Erturan

Dergi Tasarımı:
Emre Demir

Kapak Görselleri
Osman Nuri Yüce

E-Posta

editor@gorgondergisi.org
info@gorgondergisi.org

İnternet Sitesi

www.gorgondergisi.org

KONUK YAZAR

Byzas!... 5

Radi Dikici

İNSANLIK TARİHİ

Malcolm X 12

Cemal Özer

Doğu ile Batının Mücadelesi 25

Utku Baran Ertan

ARAŞTIRMA

Stalker:

Tanrılar Mabede Sığmaz Oldu 33

Salih Furkan

Hey Bacaksız...Piano Piano! 51

Berna Güler

Travma ve Kuşaklararası Aktarımı 57

İpek Türel

KÜLTÜR

62 “Ölüm Terbiyesi” Hakkında

Arman Tekin

65 Karnavalesk Günlükler

Gizem Korkmaz

Malatr Lewifordun Kronikleri:

69 Kuzeye Kaçış

Atheras

Ispanya'da 'korkunç' heykel restorasyonu

Aziz George heykeli restorasyondan önce ve sonra

16. yüzyıldan kalma Aziz George heykelini restore etmek için bir resim ve elişleri öğretmeni tutan kiliseden paylaşılan fotoğraflarda heykelin pembe yüzü ve parlak zırhı dikkat çekiyor.

(https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-44624458?o-cid=socialflow_twitter)

Sunuş

Sevgili Gorgonlar

15 Kasım 2017'den itibaren istikrarlı olarak üç ayda bir yayımladığımız dergimizin dördüncü sayısı ile sizlerle yeniden beraber olmanın heyecanı içindeyiz.

Dergimiz, düşüncelerimizi ve değerlerimizi özgürce yansıtabildiğimiz ve keşfettiğimiz her yeni dünyada ufkumuzu genişlettiğimiz bir yer oldu. Umuyoruz ki, siz de bu sayımızı okuduğunuzda bunu hissedersiniz...

Bu sayımızda, geçen sayımızdaki gibi üç ana başlığımızda birbirinden güzel yazılarla sizlere merhaba diyoruz. Bir gelenek haline gelen "Konuk Yazar" bölümünde ise bu sayıda ülkemizin önemli Bizans tarihçilerinden Radi Dikici'nin "Byzas" adlı yazısına yer verdik. Kendisine bu önemli yazısını dergimizde yayınlamamıza izin verdiği için teşekkür ediyoruz.

İnsanlık Tarihi bölümünde, 50'li ve 60'lı yıllarda Amerika'daki siyahilerin haklarının savunuculuğunu yaparak tarihe adını yazdıran Malcolm X ile uzun yıllardır her alanda değinilen Doğu ile Batının Mücadelesi'ne yer verdik.

Araştırma bölümüne geldiğimizde ise, Tarkovski'nin sinemaya kazandırdığı başyapıtı "Stalker" filminin eleştirisine, her zaman merak edilen Psikolojik Travma ve Kuşaklararası Aktarımı'na ve "Piano Piano Bacaksız" filminin incelemesine değindik.

Kültür bölümünde ise, "Ölüm Terbiyesi" adlı kitabın eleştirisine, "Karnavalesk Günlükler" adlı öyküye ve dergimizin ilk sayısından beri devam eden "Malatral Lewifordun Kronikleri" fantastik öykü serisinin üçüncü bölümü okunmak için sizleri bekliyor.

Kurulduğu günden bu yana kültür, tarih ve araştırma başlıklarındaki güvenilir, kaliteli ve özgün içeriğimizi, gerek internet sitemizdeki paylaşımlarımız gerekse çıkarmış olduğumuz e-dergilerle günden güne geliştirmeye devam ediyoruz. Ekibimizin değerli üyeleri (Gorgiler) bu sayı süresince bizi "biz" yaptı ve gücümüze güç kattı. Yazarlarımıza, çevirmenlerimize, teknik ekibimize ve siz sevgili okuyucularımıza can-ı gönülden teşekkür ediyoruz.

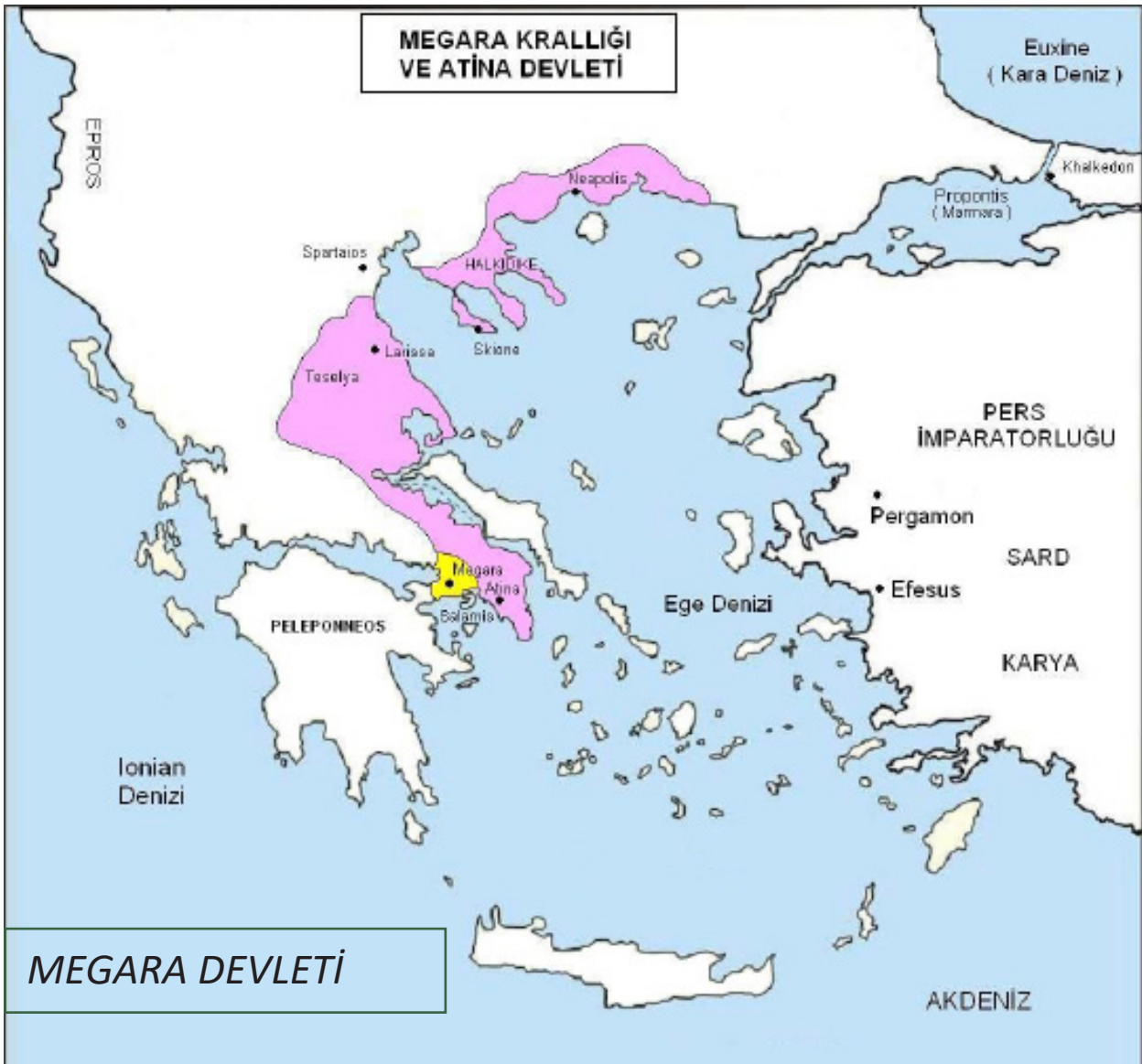
GOR
GON

Byzas!...

Yazar: Radi Dikici

Megaralılar yüz yıl kadar önce atalarının İtalya'da gördükleri baskı üzerine kaçarak Yunanistan'a göçmüşler ve kıyıda Salamis ismini verdikleri küçük bir şehir kurmuşlardır. Ancak bu küçük şehir dışarıdan gelecek saldırılara açık olduğu için daha içeride, Atina şehrinin yaklaşık 27 km batısında bir yer seçerek başkent olarak inşa edip yerleşmişler ve ona Megara adını vermişlerdir. Bazı küçük çatışmalar dışında MÖ 660 yılına kadar barış içinde yaşamışlar ve zenginleşmişlerdir.

Her iki şehrin toplam nüfusu yaklaşık 25 bini bulmuştur. Atalarından onlara miras kalan kumaş dokumacılığı ve küçük ev aletleri konusunda döneme göre çok başarılıdırlar. Doğal olarak balıkçılık ve gemi yapımı onların en gelişmiş yönleridir. Özellikle ülkenin bir donanması vardır ve daha çok ticari amaçla kullanılmaktadır. Yakın adalara Megara'da üretilen mallar satılmakta, karşılığında daha çok buğday satın alınmaktadır.

En büyük ticareti ise kara komşusu Atina Şehir Devleti ile dir. Yaklaşık 200.000 kişilik nüfusu ve 10.000 kişilik ordusu ile güçlü bir devlettir. Cumhuriyetle yönetilmekte ve her yıl Atina Arenası'nda toplanan yetişkinlerin verdiği oylarla devlet başkanı seçilmekte ve iki yıl ülkeyi yönetmektedir. Özellikle Atina Şehir Devleti son on yıl içinde çok zenginleşmiştir.

Megara-Atina Şehir Devleti ilişkileri mükemmeldir. Aralarında hiçbir ihtilaf yoktur.

İki hafta önce Atina şehrinin elçileri Byzas'ı ziyarete gelmişler ve bu bölgede birlik sağlamak için altı ay içinde Megara'nın Atina Şehir Devleti'ne katılmasını istemişlerdir. Esasında bu bir tehdit değil, bir davettir ama, Byzas, böyle bir talebe karşı koymanın güçlüğüne bilmektedir. Byzas'ın atalarından kendisine kalan en önemli miras, bağımsızlıktır. Bu nedenle son derece rahatsızdır.

Mütevazı sayılabilecek minik sarayın salonunda çoğu yaşlıların teşkil ettiği 30 kişilik meclisi toplantıya çağırır. Toplantıda durumu açık açık anlatır. Ancak böyle bir talebi içine sindiremediği sözlerinden anlaşılmaktadır. Yapılan müzakereler sonunda meclis üyelerinin çoğunluğu Atina ile birlikte yaşama fikrini uygun görürler.

Ondan sonraki bir hafta boyunca geçmişi düşünen Byzas için geceleri uyku diye bir şey kalmamıştır. Yine uykusuz bir gecenin sabahında 30 yıllık eşi Eirene, kocasına, "Lütfen derdini benimle paylaş," der.

"Atina bizim kendisine katılmamızı istiyor. Bunu bir türlü hazmedemiyorum. Üç tane yetişkin oğlumuz var. Böyle bir şey yaparsam onların yüzüne nasıl bakarım."

"Zor bir durum içinde olduğunu anlıyorum. Ama benim aklıma başka bir şey geliyor. Neden Delphi'deki Apollon Tapınağı'nın kâhinine gidip durumu

Atina şehrinin elçileri Byzas'ı ziyarete gelmişler ve bu bölgede birlik sağlamak için altı ay içinde Megara'nın Atina Şehir Devleti'ne katılmasını istemişlerdir.

Delphi Tapınağı

anlatmıyorsun. O akıl ve yol göstericidir.”

Byzas oturduğu yerden fırlayarak karısına sarılır, “Sen olmasaydın acaba ben ne yapardım,” der.

O gün hazırlıklarını tamamlar. Üstüne sade bir kıyafet giyer ve yola düşer. Delphi’deki Apollon Tapınağı üç günlük yoldadır. İlk iki gün kolaydır. Atıyla gidebilecektir. Ancak son gün atını bırakıp tapınağın bulunduğu yere varmak için dağa tırmanması ve dağdan da bir düzlüğe inip tapınağa varması gerekmektedir.

Üçüncü gün ancak karanlık basınca tapınağa varabilir. Ancak tapınağın merdivenlerini tırmanırken, binanın sütunlar üzerine yükseltilmiş giriş bölümünün alnındaki “Kendini Bil” (NOSPE TE IPSUM) yazısı dikkatini çeker. Onu kapıda karşılayan bir görevli hemen içeri alır. Yiyecek bir şeyler ikram edip yatacak yer gösterirler. Ona hiç kimse, “Kimsin, nereden geldin?” diye bile sormaz.

Ertesi sabah erkenden kalkar, oradaki görevliye ismini verir ve baş kâhin ile görüşme isteğini iletir. Görevli kalkar gider. Yarım saat kadar sonra dö-

“Zor günler görüyorum, çok zor günler... Ama sakın yılma. Cesur ol. Kuzeye doğru git...” “Kuzeye doğru git, unutma... Bir boğazdan içeri gir. Sonra Körler Ülkesinin karşısına yerleş... Körler Ülkesi... Unutma Körler Ülkesi. İşte orası senin dünyan... İşte orası senin evin...”

nünce, “Beni takip edin,” der. Uzun koridorlardan geçerler. Bir kapıyı açar ve içeri girmesini işaret eder.

Küçük pencerelerinden içeriye ışık sızan büyük bir salondadır. Gözleri güçlülükle en az yirmi basamakla çıkılabilen bir platform üzerinde bir koltukta oturan uzun beyaz sakallı kâhini seçer. Diz çökerek onu selamlar.

Derinden gelen bir ses duyar.

“Sizi dinliyorum,” der.

O da başından geçenleri anlatır.

Kâhin,” Yarın aynı saatte gel,” der. Sonra sanki birden her taraf kararır ve

kâhini göremez olur. Görevli kapıyı açarak onu dışarı alır.

Ertesi sabah huzura varınca kâhin boğuk bir sesle şöyle der:

“Tanrı senin alnına başka şeyler yazmış. Onu yerine getirmelisin. Halkını alıp uzun bir yolculuğa çık...” Bir an susar. Sanki bir önceki ses değişmiştir. Byzas onun ağladığını düşünür. Hıçkırır gibi bir hali vardır. “Zor günler görüyorum, çok zor günler... Ama sakın yılma. Cesur ol. Kuzeye doğru git...” “Kuzeye doğru git, unutma... Bir boğazdan içeri gir. Sonra Körler Ülkesinin karşısına yerleş... Körler Ülkesi... Unutma Körler Ülkesi. İşte orası senin dünyan... İşte orası senin evin...” Tekrar susar. Tekrar boğuk bir sesle devam eder. “Dünya seni binlerce yıl anacak.”

Şehirlerin Kraliçesinin Doğumu !..

Byzas kâhinin söylediklerini hiç unutmamıştır ama ne dediğini ve nereye gitmesi gerektiğini de pek anlamamıştır. Megara’ya doğru yola çıktığında bütün söylenenleri kafasından geçirir, durur. Hiçbir şeyi çözememiştir. Kuzeye gidecektir. O tamamdır. Peki, körler ülkesi neredeydi? Sonunda, “Herhalde körler ülkesinin nerede olduğunu bilen vardır, sorar öğreniriz,” diye düşünür. Megara’ya varınca araştırır, soruşturur ama hiç kimse körler ülkesi diye bir yer duymamıştır. Ama kâhin ona yönü göstermiştir.

Ertesi gün bir emirname yayınlar ve altı ay içinde kuzeye doğru yola çıkacak-

lardır. Bu seyahate gönüllü olarak katılacak ailelerin resmen başvurmasını ister. On beş gün sonra anlaşılır ki Salamis ve Megara'dan yaklaşık 5 bin kişi onunla birlikte gelecektir. Megaralılar çoğunlukla Atina Şehir Devleti ile birlikte yaşamaktan yana tercih kullanmışlardır.

Kral Byzas hemen bir hafta içinde seyahatin programını yapar. Birden Salamis Limanı o zamana kadar olmamış bir faaliyetin merkezi olur. Programa göre mevcut 500 geminin yarısını alacaklardır. Bu nedenle gemiler elden geçirilmeye başlanır. Kadın ve çocukların kalacağı gemilere, onların rahatlıkla seyahat edebilmeleri için eklemeler yapılır. Biraz daha büyükçe 50 kadar yeni geminin yapımına başlanır. Bunlarla hayvanlar ve yol boyunca ihtiyaç duyulacak yiyecek ve içecekler taşınacaktır.

659 yılının Haziran ayı geldiğinde her şey hazırdır. Bir hafta süreyle yükleme işlemleri bir düzen içinde yapılır. Hazinesinin bir kısmı kaptanlık gemisine yüklenir. Karısı ile birlikte kalmak istediğini belirten ikinci oğluna yönetimi bırakır. 6 Haziran Perşembe günü geride bıraktıkları ile vedalaşarak rota kuzey olmak üzere yola çıkarlar.

Ancak ilk 4 ay sonunda kışı geçirmek üzere Ege Denizi'ndeki büyükçe bir adanın doğal limanına sığınır. Ertesi yıl bahar ayları yaklaşırken tekrar yola çıkarlar. Sürekli kuzeye doğru giderler ve çeşitli yerlere uğrayarak hep körler ülkesini sorarlar. Ama bir cevap alamazlar. Ertesi kış yine tedbirli olurlar ama iyi denizci olmalarına rağmen beklenmedik şekilde ve zamanda yakalandıkları fırtınalar gemilerden bir kısmını batırır. Birinci yıl sonunda gıda maddelerinin tamamı bitirilmiştir. Yol boyunca beslenmelerini genellikle balıkla sağlarlar. Uğradıkları yerlerden altın karşılığı et, meyve ve su temin ederler.

İkinci yılın ilkbaharında bir sabah uyandıklarında bir boğazın kenarındadırlar. Byzas, kâhinin dediklerini hatırlar ve gemisini doğrudan boğazdan içeri sokar. Diğer gemiler onu takip ederler. Marmara Denizi'ne (Propontis) gelmişlerdir. Hava değişmiştir. Bol balık vardır. Ayrıca yaşadıkları sahillerde bol su kaynaklarına rastlamışlardır. Özellikle meyve bakımından çevre çok zengindir. Moralleri iyice düzelir. Yola devam ederler.

Ne yazık ki, ne kadar dikkatli ve tedbirli olsalar bile yaklaşık iki yıl süren yolculuk boyunca gemilerinin ve insanların üçte birini, çoğu çocuk ve kadın olmak üzere kaybetmişlerdir.

*Şırlı şırlı akan suların
ve öten kuşların
sesleri gemilere
bile ulaşmaktadır.
Manzaranın güzelliği
tarif edilir gibi değildir.*

MÖ 657 yılının Mayıs ayında bir sabah uyandıklarında gördükleri manzara onları şaşkınlığa uğrattı. Sağ taraftaki kara parçasında yerleşim olduğu bellidir. Sol taraf ise (Sarayburnu'ndan başlayan) hafif sisler içindeki yarım ada tümüyle bakirdir. Biraz sonra güneş yükselip sis dağılınca her tarafın ormanlarla kaplı olduğunu görürler. Şırıl şırıl akan suların ve öten kuşların sesleri gemilere bile ulaşmaktadır. Manzaranın güzelliği tarif edilir gibi değildir. Esasında başlangıçta körler ülkesinin nerede olduğunu bilseler, onlar gibi mahir denizciler için bu yol üç aydan fazla sürmez ve kayıpları da olmazdı.

Kral Byzas'ın İmparator Marcus Arelus (MÖ 161-180) tarafından bastırılan sikkesi.

Byzas karısına döner:

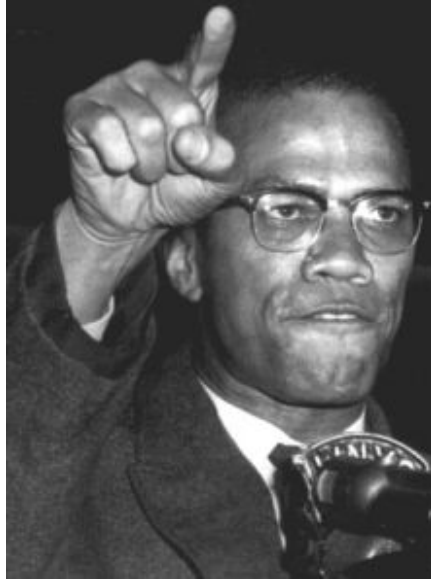
“Şimdi kâhinin söylediklerini anladım. Böylesine dünyanın en güzel yerini bırakıp karşıya yerleşmek için kör olmak lazım. Orası “Körler Ülkesi”dir (Khalkedon-Kadıköy). Biz ise onun karşısına yerleşiyoruz,” der.

Sahile çıkarlar ve böylece ilk yerleşim başlamış olur. Aradan on yıl kadar geçince bugünkü Eminönü, Sirkeci, Topkapı ve Ayasofya'nın bulunduğu yerleri içine alacak şekilde bir şehir kurarlar. Bu yeni kurulan minik şehir, Byzas isminden esinlenerek Byzantion olarak anılmaya başlar. Böylece tarih, tüm dünya uluslarının içini çekerek baktığı, ele geçirmek için savaştığı "Şehirlerin Kraliçesi"nin doğumuna şahit olur. Daha sonra Roma İmparatoru Vespasian (M.S 69-79) şehrin ismi Byzantion'dan Byzantium'a çevirir.

Tarihte hiçbir zaman Bizans İmparatorluğu diye bir devlet olmamıştır. 1453'te İstanbul'un fethine kadar onlar kendilerini hep Romalı olarak bilmişlerdir. Ancak 16. yüzyılda bir Alman tarihçi Hieronymus Wolf "Corpus Historiae Byzantinae" adlı eserinde Roma İmparatorluğu yerine Bizans İmparatorluğu tabirini kullanınca, bu isim süreklilik kazanmıştır. Yani Roma İmparatorluğu'nun 330-1453 yılları arasındaki 1123 yıllık dönemi tarihçiler Bizans İmparatorluğu olarak ifade etmekte ve kullanmaktadırlar.

Böylece kâhinin dediği doğru çıkar ve Byzas ismi bugüne kadar yaşamaya devam eder.

Devamı var

Malcolm X

Yazar: Cemal Özer

Akademik anlamdaki tarih çalışmalarını dâhil etmediğimizde –savaş tarihi vb.- tarih, topluma hep şahıslar üzerinden anlatılagelmiştir. Örneklendirecek olursak; Anglikanizm Kral VIII. Henry üzerinden, İstanbul’un Fethi Sultan II. Mehmet üzerinden, I. ve II. Cihan Harpleri ise taraf devletlerin liderleri ve onların parlak komutanları üzerinden anlatılır. Tarih sahnesi hep kudretli imparatorları, muzaffer komutanları, dahi bilim insanlarını ağırlamıştır. Benim köşemdeki naçizane gayem, tarih sahnesinde yer almış ancak yukarıdaki gibi büyük karakterlerin gölgesinde kalan diğer “büyük” insanları sizlere takdim etmek.

Bu sayımızda portresini çıkarmaya çalıştığım tarihi kişilik ise Malcolm X; Amerika’da yaşamış “siyahi ikinci sınıf vatandaş” ve daha sonraları İslam dinini benimsemesiyle bulunduğu ülkede kendi mahallesi tarafından bile veto edilecek “siyahi-müslüman üçüncü sınıf vatandaş”ın portresi.

Malcolm Little, Birleşik Devletler’in Nebraska eyaletinin en büyük şehri olan Omaha’da dünyaya geldiğinde tarih 19 Mayıs 1925’i göstermekteydi. Yedi çocuklu kalabalık bir ailenin ortancasıydı. Babası Earl Little bir baptistti. Ancak üyesi olduğu Universal Negro Improvement Association (UNIA)

onu diğer baptistlerden ayırıyordu. Siyahilerin hakkını savunan Pan-Afrikanist Marcus Garvey'in liderlik ettiği bu kuruluşun görevlisi olarak çalışıyordu. Earl'ün bulunduğu konumun tabii sonucu olarak, beyaz çarşafarla gezen dünyanın en köklü ırkçı gruplarından olan Klu Klux Klan tarafından tehdit ediliyordu. Endişelenen Earl ve karısı Louise çareyi taşınmakta buldular. Ancak taşındıkları yerlerde de çeşitli ırkçı gruplar peşlerini bırakmayacaktı. Bu gruplar Little ailesinin evini ateşe verecekti. Malcolm X yıllar sonra bu olayı "Beyaz polisler ve itfaiyeciler geldiler; sonra evin kül olana kadar yanışını dikilerek öylece seyrettiler." sözleriyle anlatacaktı. Beyaz kelimesi üzerine yaptığı vurgu, küçük Malcolm'un zihin dünyasında bıraktığı ırkçılık yarasını açığa çıkarıyordu.

Mutluluk, aile saadeti gibi kavramları hiçbir zaman yakalayamamış olan Little ailesi, Earl'ün şüpheli ölümüyle parçalanmanın eşiğine gelmişti.

1931 yılında Malcolm henüz 6 yaşında bir çocukken babası Earl bir tramvay yolu üzerinde ölü olarak bulundu. Louise kocasının ölümünün kendilerine Black Legion diyen ırkçı bir örgütün elinden olduğuna polisi ikna etmeye çalıştı. "Beyaz polisler" Louise'in söylediklerini ciddiye almamış, soruşturmayı kapatmışlardı. Earl'ün ölümü hiçbir zaman tam olarak aydınlatılmadı ama Louise'in kocasının öldürüldüğüne saplantılı şekilde inanması ileride Little ailesinde derin travmalara sebep olacaktı.

Mutluluk, aile saadeti gibi kavramları hiçbir zaman yakalayamamış olan Little ailesi, Earl'ün şüpheli ölümüyle parçalanmanın eşiğine gelmişti. Louise yıllar geçmesine rağmen travmayı bir türlü atlatamamıştı. Geçen yıllar içinde Louise Malcolm, ismini hatırlamadığı "Lansingli adam" ile bir ilişkiye başlamıştı ve ilişkiden kısa bir süre sonra bu adam bir gün ortadan kayboldu. Malcolm "Adam evde ekmek bekleyen sekiz boğazın daha sorumluluğunu üstlenmeyi göze alamamıştı. Bizim bu kadar kalabalık olmamız karşısında adamın gözü korkmuştu." diyordu. Lansingli adamın da terk edişinden sonra akıl sağlığını iyice kaybeden Louise, 1937'de tedavi altına alındı. Kimsesiz kalan Malcolm ve kardeşleri ise koruyucu ailelere dağıtıldı. Malcolm, bu ailenin dağılmasının suçunu hayatı boyunca devlet kurumlarında arayacaktı.

Little kardeşler Lansing'in her bir köşesine dağıtıldı. Buna rağmen kardeşler asla sıkı bağlarını koparmayacak; okulda, okul dışında, ellerine geçen her fırsatta bir araya geleceklerdi. Malcolm, kardeşleriyle ayrı yaşamalarını yapay ayrılık olarak sayıyor ve aslında yakın olduklarından bahsediyordu.

12 yaşındayken abisi Philbert, küçük bir boksörlük macerası yaşamıştı. Hır-

Malcolm X

(Kaynak: Library of Congress, Wikipedia)

çin bir çocuk olan Malcolm, abisinden eksigi olmadığını düşünerek bir cesaretle kendini ringe attı. Rakibi Bill Peterson, gong çaldıktan sonra tek yumrukta Malcolm'u yere sermişti. Küçük Malcolm yenilmesine üzülüyordu ancak Beyaz biri tarafından yenilmek onu çok utandırmıştı. Ona göre bir zenci bir beyazdan dayak yedikten sonra başı dik gezemezdi çünkü zencilerin o dönemde beyazlardan üstün olduğu tek şey spordu ve Malcolm nakavt edilmişti. Böylece boks hayatı bu nakavtla başladığı gibi sona erecekti ve utancından okula giderken şapka takacaktı.

1937 yılında şaka maksadıyla öğretmenin oturduğu sandalyeye raptiye koydu. Masum olduğuna inandığı bu şaka başını belaya soktu.

Önce kısa süreliğine ıslahevine gönderilecek sonra da zencilerin olmadığı Mason'da bir okula nakledilecekti.

Okul çağında ırkının ezikliğini iliklerine kadar hissediyordu Malcolm. Hocası Mr. Ostrowski'nin "Ne olmak istiyorsun?" sorusuna "Avukat olmayı istiyorum" demişti. Daha önce ne olmak istediğini çok düşünmemişti, bu öylesine verdiği bir cevaptı lakin Mr. Ostrowski'nin "Gerçekçi ol Malcolm! Zencilerden avukat olmaz ama marangozluk yapabilirsin." tavsiyesi onu derinden etkiledi. Oradaki beyaz çocukların çoğundan zeki olduğunu düşünüyordu ama onların gözünde sırf zenci olduğu için yetersizdi. Malcolm bu olaydan sonra beyazlardan kendini soyutlamaya başladı.

Mason'daki zenciler köklerinden kopmuş, ne beyaz ne de siyah, arafta bir gruptu onun gözünde. Asla onlar gibi olmak istemiyordu. Eğitime dair umutlarından da vazgeçmişti. Zaten parlak bir öğrenci de değildi. 8. sınıfın sonunda okulu bırakmaya karar verdi ve Boston'a geri gönderildi. Mason için ileride "Tanrı'ya binlerce şükürler olsun oradan gitmeyi kafama koymuşum. Gitmeseydim sanıyorum ki beyni yıkanmış bir zenci Hristiyan'dan başka bir şey olamazmışım." diyecekti.

Boston'da bir süre kaldıktan sonra New York'a çalışmaya gitti. Yeni bir hayata başladı. Bu süre zarfında askerlikten deli numarası yaparak kurtulacaktı. New York pahalı bir şehirdi ve burada hayatını idame ettirmek zordu. Çalıştığı yerlerde tanıştığı insanlar Malcolm'u karanlık tarafa çekti. Malcolm uyuşturucu satıcılığına başladı. Artık gettolarda takılan bir delikanlıydı ve her gettolunun olduğu gibi onun da bir lakabı vardı: "Detroit Red". Bir gün çalıştığı bara polis geldi ve "Red sende silah varmış" dedi. O da silahı nehre attığını söyledi. Silahı nehre attığını söyleyerek polisten kurtulacaktı çünkü evini ararlarsa orada bulacakları silahlar ve diğer maddeler onun hayatını karartabilirdi. "Evimi arasalardı eğer bulacakları şeyler o polislere terfi bile aldırır." diyordu. Genç Detroit Red işte bu kadar belaya batmıştı.

New York'ta zorlanan Malcolm çareyi Boston'a geri dönüşte buldu. Yakın arkadaşı Shorty ve kız arkadaşları ile "paralanmanın" yolunu arıyorlardı. Boston'da da paralı insanlar fazlasıyla vardı. Çareyi o insanların evlerini soymakta buldular. Malcolm girdikleri bir evden müstesna bir saat çalmıştı ama saatin bir aksamı bozuktu ve yaptırması gerekiyordu. Bir saat tamircisine saati tamir ettirmeye karar verdi. Ancak bu karar Malcolm'un demir parmaklıklarla nihayet buluşmasına vesile olacaktı. Çalınan saatin sahibi aksamın bozukluğunu biliyordu ve bunu polislere söylemişti. Tabii olarak polisler de bölgedeki saatçilerle irtibata geçmişti. Malcolm'un bu amatörce tavrı onun enselenmesine sebep oldu. 1946'da arkadaşı Shorty ile yargılandı ve 10 yıl hapis cezasına çarptırıldı. Hapishane Malcolm'un hayatında radikal değişikliklere yol açacak ilk aşamaydı.

Kanı deli akan Malcolm, babası baptist¹ olan bir aileden gelmesine rağmen dinlere karşı aşırı mesafeliydi. Hiçbir dine saygı duymuyor ve ilgilenmiyordu. Charleston Eyalet Hapishanesi'nde yolu Bimbi adında bir adamla kesişti. Bimbi, hapishanede saygı gören, sakin bir adamdı. İçeride dini konuşmalar yapıyordu ve bunlar Malcolm'a göre gayet mantıklı konuşmalardı. Dinlediği bu vaazlar onun dine karşı olan bakışında bir yumuşama göstermesine yol açmıştı. Kafasında sorular oluşmaya başlıyordu ve sorularının cevaplarını hapishanede dağıtılan kitaplarda arayacaktı.

Ailesiyle hapiste dahi irtibatını koparmamıştı. Kız ve erkek kardeşleriyle mektuplaşıyor ve yüz yüze görüşüyordu. Bir gün abisi Reginald'dan mektup aldı. Mektupta zencilerin öz dinini bulduğunu ve İslam Ümmeti (Nation of Islam-NOI) isimli bir topluluğa üye olduğu yazıyordu. Bir başka mektupta

1. Hristiyanlığın bir mezhebi olan Protestanlık ile temelde aynı görüşleri benimseyen, ancak inananların vaftiz edilmesi gerektiğine ve bu ritueli gerçekleştirirken vaftiz edilecek kişiye su serpmek yerine suya daldırılması gerektiğini savunan bir gruptur. Bazı baptistler ise hiçbir insan otoritesi olmaması gerektiğine özellikle vurgu yaparlar. (kaynak: Britannica)

ise domuz eti yememesi ve sigara içmemesine dair telkinler yer alıyordu. Mektup şöyle devam ediyordu: “Hapisten nasıl kurtulacağını sana sonra anlatacağım.”

Sebebini bile bilmeden Malcolm, bir anda domuz eti yemeyi bıraktı, zaten çok içmediğinden sigarayı bırakmakta da zorlanmadı. Kardeşlerimin bir bildiği vardır diyerek onların tavsiyelerine uyuyordu. Hapishanede domuz yememeye dikkat etmesi mahkûmların ilgisini üzerine toplamıştı ve Malcolm bu ilgiden haz alıyordu.

1948’in sonunda Malcolm Norfolk Hapishanesi’ne nakledildi. Hapishane dönemin şartlarına göre oldukça konforlu. Odalar ve tuvaletler tek kişilikti. Malcolm çok sevinmişti çünkü bu olay uzun süre sonra ona ilk defa kendinin bir birey olduğunu hatırlatmıştı. Çok zengin bir iş adamı da ölünce binlerce kitaplık kütüphanesini bu hapishaneye bağışlamıştı. Adamın dinler ve tarih konusuna meyilli olduğu kitapların konularından aşikârdı. Malcolm burada adeta kendini kitaplara adadı. Bilimden felsefeye, dini kitaplardan tarihe kadar merak ettiği ne varsa o merakı gidermek için kitaplara başvurdu. O derece ki sonunda hapishanenin münazaralarına katıldı ve hapishanedeki siyahi mahkûmlara konuşmalar yaptı.

*Nation of Islam lideri Elijah Muhammed
(Kaynak: www.britannica.com)*

İleride dünyaya sesini duyuracak bu adamın hatipliği de burada gelişmeye başladı.

NOI, Little ailesinin her bireyini sarmalamıştı. Bir yandan Reginald, Malcolm’la görüşmesinde Tanrı’nın Amerika’ya indiğini ve Elijah adında bir beşere görünüp ona “vaktin geldiğini” söylediğini anlatıyordu. Diğer yandan kız kardeşi Hilda, Yakup Hikayesi’nde² siyahların soyunun nasıl geldiğinden şöyle bahsediyordu; siyah ırkın içinde yirmi dört tane çok zeki bilgin varmış. Bu bilginlerden birisinin ötekilerle arası açılmış, bunun üzerine o da tutmuş “Şahbaz” kabilesi denen çok güçlü bir kabile yaratmış. İşte

Amerika’da “Zenci” diye bilinen insanların cetleri de bu kabileden gelmemiş. Bu anlatıları Malcolm’un kardeşlerine NOI’nın lideri Elijah Muhammed öğretmişti. Malcolm bir defasında ona mektup yazdı ve Elijah ona domuz yememesi gibi konularda gösterdiği sebatan dolayı onu desteklediğini söy-

2. Elijah Muhammed’in takipçilerine anlattığı siyahi ırkın mitolojisi sayılabilecek bir hikaye.

leyen bir mektupla cevap verdi. Malcolm bu mektup aracılığıyla Elijah ile bir ruhani bağ kurdu. Elijah Müslümandı ve “Allah’ın Elçisi” mahlasını kullanıyordu. Malcolm da Müslümanlığı ve İslam yolunu seçti. İlk namaz kılışını “Başkalarının evini soymak için kapıyı maymuncukla açarkenkinden başka hiçbir zaman dizlerim bükülmemişti.” diyerek tarif etmişti. Malcolm için önceden çok uzaktı ruhani kavramlar. Öyle ya hapishanede herkes ona “İblis” diyordu. Bundan sonra Malcolm’un hayatı bambaşka bir yöne gidecekti. Elijah’a ilahi bir bağla bağlanıyor, istisnasız her gün ona mektup yazıyordu.

Malcolm X, hapishanede geçirdiği sakın bir hayatın ardından tahliye edilmişti. Çıkar çıkmaz Türk hamamına gitmiş ve geçmişinden arınmıştı.

Hapishanede geçirdiği sakın bir hayatın ardından tahliye edilmişti. Çıkar çıkmaz Türk hamamına gitmiş ve geçmişinden arınmıştı. Sonra ise hemen Detroit’e kardeşlerinin yanına gitti. Elijah Muhammed’in vaazlarını sürekli olarak dinliyordu. Onu

canlı olarak dinleyeceği ilk yer ise yaşadığı bölge olan Chicago olacaktı. NOI’nın çeşitli yerlerde numaralandırdıkları mabetler vardı. Elijah ise Chicago’da 2 Numaralı Mabet’de vaaz veriyordu. Elijah kürsüye çıkıp konuşmaya başladığı an Malcolm’un kalbi duracak gibi olmuştu. Konuşmasında zencilerin beyaz şeytanlar tarafından nasıl kaçırılarak asimile edildiğini anlattı. Zencilerin ilk insanlar olduğunu söyleyerek ırkını yüceltiyordu. Beyazlardan travmatik şekilde nefret eden Malcolm bu konuşmadan büyülenmişti, hele konuşmanın sonunda hapisten yeni çıktığı için jest yaparak onu övmesi Malcolm’u tümüyle Elijah’a ve NOI’ya bağlamıştı.

Malcolm bağlılığını gösterecek ve Chicago’dan gelen direktifle Little olan soyadını X yapacaktı. X sıradan bir alfabe değildi. Afrika’da yaşarken hayatlarından koparılmış zencilere beyaz şeytanlar kendi istedikleri soyadlarını vermişti. X, bu soyadlarını reddetmenin bir başkaldırışın simgesiydi.

Görüşü ve dünyaya bakışı günden güne keskinleşti. Beyazları ayırt etmeksizin şeytan olarak görüyordu. Siyahileri bile eğer NOI’ya bağlı değilse cahil ve sefil olarak tanımlıyor ve onları Allah’ın elçisi Elijah’ı dinlemek için ikna etmeye çabalıyordu. Hristiyanlığı ve özellikle masonluğu (dolayısı ile Yahudiliği) küçümsüyordu. Ona göre eksiksiz olan 360 derece ile İslam’dı. Masonluk sadece 33 dereceden ibaretti ve İslam’a nazaran sığdı.

İçinde yanan bu ateşin cevheri, Elijah tarafından keşfedilmişti çünkü o gençlere çok önem verirdi. 1953’te Malcolm X’i Detroit Mabeti’nin vekil yar-

dımcısı yaptı. Burada kendisinden olan siyahilere hitap ediyor ve harareti yüksek konuşmalar yapıyordu. Hapishanede kazandığı hatiplik deneyimini uygulamada hiç zorluk çekmiyordu. Sayıca az ama maneviyatı yüksek takipçiler ağzından çıkan her söze kıymet veriyordu. Elijah da 1954'te bu azmin karşılığı olarak onu çok kritik bölgelerden biri olan New York 7 Numaralı Mabel'e atamıştı. New York bir metropoldü ve içerisinde bir milyona yakın zenci barındırması Malcolm'a çok görev yüklüyordu. Malcolm X ise verilen görevi başarıyla yerine getirecek ve NOI'nın takipçi sayısını gözle görülür şekilde arttıracaktı. 1950'lerin sonuna doğru ise bu ünlü hatip Malcolm X, adını Malik El-Şahbaz olarak değiştirecekti. Ancak toplum tarafından her zaman Malcolm X olarak anılmaya devam etti.

O dönemde Malcolm X ve Elijah Muhammed kadar öne çıkan biri daha vardı; Martin Luther King. Onun gayesi de fikirlerin özüne incek olduğumuzda diğerleriyle aynıydı; siyahilere özgürlüğünü vermek. Fikirlerin özü aynı olsa da iş faaliyete gelince taban tabana zıt iki grup ortaya çıkıyordu. Luther King'in Sivil Haklar Hareketi daha eşitlikçi, barışçıl bir pasif direnişi gaye edinmişti. Amaçları toplumu ayırmadan siyahların ve beyazların eşit olarak yaşamasıydı. NOI ise siyahi-müslümanların üstünlüğünü savunan, kutuplaştırıcı agresif bir direnişin galip geleceğine inanıyordu. NOI ve Malcolm X, King'in gerçekleri idrak edemediğini savunuyordu. Onlara göre bu hareket, zenci katili olan beyazlara fazla müsamaha göstererek fazla iyi niyetli davranıyordu. Beyazlarla beraber yaşama fikri ahmakçaydı. NOI siyahileri temsil eden en etkin grup olmak konusunda ısrarcıydı. Çok kısa bir dönem için olsa da bu hedeflerini başaracaklardı; siyahi toplum King'in pasif ve aşırı barışçılığından sıkılacak ve NOI'ya kaymalar olacaktı.

Kadınlara gelince... Malcolm X gönülden bağlandığı NOI ve Elijah için o kadar çok çalışıyordu ki gözü başka bir şey görmez olmuştu. Ruhani bağları ne kadar güçlü ise duygusal bağları da bir o kadar zayıftı. Ancak bu durum 1956'da değişecekti. Hemşirelik öğrencisi olan Betty X ile tanışması Malcolm X'in gözlerindeki perdeyi kaldıracaktı. Betty X de NOI'nın bir neferiydi. Müslüman kadınlara eğitimler veriyor ve konuşmalar yapıyordu. Malcolm X de konuşmalarından etkilenmişti. Bu hemşire üvey ailesiyle yaşıyordu ve ailesi bulunduğu çevreden uzaklaşmazsa, okulunun masraflarını ödemeyi bırakmakla tehdit etmişlerdi. Ancak Betty direnişçi ve mücadeleciydi. Bu yönünden midir bilinmez Malcolm X ona âşık olmuştu. Betty'i ömründe sevmeyi düşündüğü tek kadın olarak tanımlıyordu. Malcolm X evlenmek istediğini önce Elijah'a bildirdi çünkü Elijah evlenmesine pek sıcak bakmıyordu. Ancak Betty de Malcolm X gibi uzun boyluydu ve azimliydi. Onları birbirine

denk gören Elijah evlenmelerini onaylamıştı. Malcolm şatafatlı şeyleri Hollywood dayatması bulurdu o yüzden de evlilik teklifini rüya gibi bir restoranda etmek yerine, konuşma yapmak üzere şehir dışında olduğu için telefonla etmişti.

Hemen aileleriyle tanışıp evlendiler. Sessiz sedasız bir nikâh kıyılmıştı, kıyan kişi de kendi tabiriyle bir beyaz şeytandı. Evliliklerini topluluğa açıklayacak kişi ise Elijah Muhammed olacaktı. Herkes çok şaşırılmıştı. Çünkü Malcolm X, İslam öğretilerine göre kadınların tabiatında hilecilik, aldaticılık, güvensizlik gibi kavramların yer aldığını düşünür ve onları kendinden daima uzak tutardı.

Hiçbir mal varlıkları olmadığı için evlendikten sonra ilk iki yıl NOI'dan kardeşi John Ali³ ve karısıyla beraber iki göz bir evde yaşadılar. İlk kızlarına Roma'yı bozguna uğratan Hun İmparatoru'nun adını vermişlerdi; Atilla (1958). İkinci kızlarına ise bir başka komutanın, Kubilay Han'ın adını verdiler; Kubilay (1960). Üçüncü kızlarına Elijah'ın Arapça karşılığını isim olarak verdiler; İlyas (1962). Dördüncü kızlarının ismi ise Cemile idi (1964).

NOI'nın takipçileri arasında ve yaşadığı yerde Malcolm X'in adı gayet net biliniyordu ancak adının ülkede yankılanması planlanmamış bir eylem sırasında olacaktı. 1959'da NOI üyelerinden Johnson Hinton sokakta yaşanan bir arbede sırasında polisler tarafından sert şekilde dayak yer ve karakola götürülür. Malcolm X, Johnson ile görüşmek ister ama karakol tarafından buna müsaade edilmez. Malcolm X görüşme kararında diretir ve yüzlerce siyahi karakolun önüne toplanır. Karakol bunun üzerine geri adım atar ve Malcolm X'in Johnson ile görüşmesine izin verirler. Bu olay Malcolm X'in adını ülkede duyurduğu gibi aynı zamanda beyazlara karşı bir zafer olarak da okunur.

Artık toplantılar yer yer mitinge dönüyordu ve her kim olursa olsun beyazların bu mitinglere sokulması yasaktı. Ülkede böyle bir şey daha önce yaşanmamıştı. Beyaz şeytanlar ilk defa bir yasakla karşı karşıya kaldıkları için NOI'ya göre afallamışlardı. Devamında ise Malcolm X sadece kendi mabedindekilere seslenmiyor, artık radyolarda, üniversitelerde konuşmalar yapıyor, çeşitli kuruluşlardan davetler alıyordu, yıldızı iyice parlamıştı. Malcolm X'in sonradan Elijah'ın oğullarından öğrendiklerine göre Elijah, üniversite gibi yerlerde konuşacak kadar birikimli olmadığı için Malcolm X'in de oralarda konuşmasını istemiyor ve kıskanıyordu.

1960'lı yılların başında Elijah ve NOI'da Malcolm X'e karşı huzursuzluklar baş göstermeye başladı. Ona, örgütü tamamen ele geçirmek ya da kendi impa-

3. John Ali'nin çok çok sonra FBI tarafından NOI'ya sokulmuş bir ajan olduğu ortaya çıktı.

1960'lı yılların başında Elijah ve NOI'da Malcolm X'e karşı huzursuzluklar baş göstermeye başladı. Ona, örgütünü tamamen ele geçirmek ya da kendi imparatorluğunu kurmak gibi kötü ithamlarda bulundular.

ratorluğunu kurmak gibi kötü ithamlarda bulundular. Oysa imparatorluk bir yana dursun, NOI'nın mali işlerinde yetkisi olmasına rağmen Malcolm X'in bir evinden başka kendisine ve ailesine ait eşyası bile yoktu. Evlendiğinde dahi arkadaşının evini paylaşarak yaşamışlardı. Bunca şeye rağmen yılmayan Malcolm X, verdiği mülakatlarda Elijah'ı öne çıkarmaya imtina ediyordu. NOI'nın gazetesi Muhammad Speaks'te ise kendisine nerdeyse hiç yer verilmiyordu.

Bu psikolojik baskıyla bir süre daha topluluk içinde devam etti ama artık Elijah'a olan güvenini kaybetmeye başlamıştı. Yıl 1963'e geldiğinde eski radikal söylemlerinden uzaklaşmıştı. Din ve ahlak konularındaki ateşli konuşmalarını bırakıp, daha çok sosyal ve güncel konulara değinmeye yönelmişti. Artık NOI'daki Müslümanların yoldan çıktığına kanaat getirmişti. Onda bu fikri uyandıran ise Elijah'ın ta kendisiydi.

Elijah'ın sekreterlerinden gayrimeşru çocuk yaptığı haberleri ortalıkta dolanıyordu. Normalde bu gibi durumlarda NOI örgütünü kendi Müslüman mahkemelerini kuruyor ve çeşitli cezalar –bir nevi aforoz etmeye benzeyen topluluktan soyutlaştırma cezaları vb.- veriyordu. Ancak toplulukta herkes sessizliğini korumaya devam ediyordu. Malcolm X eski sekreterleri bulup konuştu ve bu haberlerin doğru olması yıllardır bir yalan içinde olduğunu düşündürdü. Sekreterlerden öğrendiğine göre Elijah, Malcolm X'i tehdit olarak görüyordu. Aldatılmıştı. Yıllarca yüzüne gülen, destek verdiğine inandığı adam aslında ona düşman gözüyle bakıyordu. Ancak yine de NOI'yı bırakmadı.

John F. Kennedy'nin öldürüldüğü hafta yaptığı bir konuşma infiale yol açmıştı. Bunu fırsat bilen Elijah Muhammed, Malcolm X'e 90 gün dışarıya konuşmama cezası verdi. Üstelik onun sorumlusu olduğu 7. Mabel'de konuşma yapmasını da yasakladı. Artık toplulukla fiziksel bağları kopmuştu. NOI tüm kozlarını döküyordu. Kendisi hakkında ölüm emri verildiğini 7. Mabel'deki vekilinden öğrenmişti çünkü bu göreve o getirilmişti. Vekilin görevini ifa etmek yerine Malcolm X'e anlatması hayatını kurtarmıştı. İşte o andan itibaren psikolojik kopuşu da gerçekleşmişti.

Örgütünü bırakmış olması amaçlarından vazgeçtiği anlamına gelmiyordu. Gözleri açılmıştı. Yakup Hikayesi (ilk seferinde kardeşi Hilda'dan dinlediği) gibi uydurma mitlerin batı dünyasında yer almasının gerçek İslam'ı bozduğunu düşünüyordu. Doğulu Müslümanların seslerini batıya ulaştıramaması, Elijah gibi din bezirgânlarını ortaya çıkarmış ve halkı yanlış yola sürüklemişti. Bu kendi içine yeniden doğuş sürecinde, siyahlar için mücadelede daha kucaklayıcı bir arayış içine girmişti; Müslüman ya da Hristiyan ayırt etmeden bütün siyahileri konsolide ederek tek güç altında toplamak. Ülkede tam yirmi iki milyon siyahi vardı ve onları tek güç haline getirmeden haklarını kazanmak imkânsızdı. Onun ilk takipçileri ise New York 7. Mabet'den arkadaşları olacaktı. Bu hareket sayesinde Müslüman olmayan siyahiler de yavaş yavaş onun etrafında örgütlenmeye başladılar. New York'a bir Müslüman Camii açtılar. Faaliyetlerinin merkezi burası oldu.

1963'te Hacca gitmeye karar verdi. Seyahati birileri tarafından engellenir düşüncesi ile ailesi dışında kimseye haber vermeden gitti. Uçağı Kahire'den Cidde'ye aktarmalıydı. O aktarma süresinde alışveriş merkezini gezerken bir şey fark etti; herkes onu tanıyordu. O coğrafyada Amerikalı bir Müslüman görmek hayret verici bir durumdu. Ününün buralara ulaştığını kendisi de tahmin etmiyordu. Arabistan'a geliş olay yaratmıştı. İlk başta zengin ve "beyaz" sayılacak bir adam kendisine evini açmıştı. Bu beyaz adamın karşılıksız yaptığı iyilikten sonra, Malcolm X "beyaz şeytan" gibi tabirleri kullanmaktan vazgeçti.

Arabistan'da Kral Faysal'ın devlet konuğu olarak ağırlanmıştı ve protokol bakanı kendisine Hac için özel araba ve şoför tahsis etmişti. Bu vaziyet gösteriyordu ki; o sadece kendi ülkesinde değil, Müslüman coğrafyasında da krallar tarafından ağırlanacak kadar önemli biriydi.

Kral tarafından ağırlanmanın mahcubiyetiyle Hacca giden Malcolm X, ilk ihramlarını giydiğinde dünyadan arınmış gibi hissediyordu. Kabe'nin etrafını tavaf ettiğinde ise kalbi yerinden çıkacak gibi olmuştu. Çünkü her şeyin özüne (the source) ulaşmıştı. Bu manevi değişimden sonra isminin başına El-Hacc koyacak ve El-Hacc Malik El-Şahbaz adını alacaktı. Yine de insanların gözünde Malcolm X olarak kalmaya devam edecekti.

Hac turunu bitirdiğinde ön yargılarından, ırkçılığından kurtulmuş daha sakin bir Malcolm X olmuştu. Ayrıştırıcı fikirleri bırakmıştı ama halen siyahilerin haklarını savunuyor, düşüncelerini pan-afrikanist bir çizgide devam ettiriyordu. Bunun belirtileri olarak da Hacc biter bitmez Afrika turuna çıktı. Mısır, Nijerya, Gana, Senegal, Fas, Cezayir... Gittiği her ülkede üniversitelerde karşılandı. Pan-afrikanizm üzerine çeşitli konferanslar ve mülakatlar verdi.

Afro-amerikanların ve Müslümanların ABD’de haklarını savunmaya devam etmesi gerektiğini ancak kültürel olarak kendi özlerine yani Afrika’ya taşınmaları gerektiğini defalarca vurguladı. Amerika’ya dönüp kısa bir süre sonra tekrar Afrika’ya geldiğinde bu sefer Mısır, Tanzanya, Nijerya, Gine, Gana, Kenya ve Uganda’nın devlet başkanlarıncı devlet konuğu sıfatıyla ağırlanacaktı. Her kurduğu temasta Müslüman Camii örgütüne destek sağlıyor ve takipçilerini arttırıyordu. Malcolm X artık tüm dünyada Müslümanların ve siyahilerin gözdesi bir aktivistti.

Tarih 21 Şubat 1965’i gösterdiğinde Malcolm X, Manhattan Audubon salonunda konuşma yapmaya hazırlanıyordu. Salonda adamın birinin “Ellerini üzerimden çek zenci!” diyerek bağırması üzerine Malcolm X’in korumaları o tarafa yöneldiler. O sırada aniden üç adam silahlarını çıkararak Malcolm X’e ateş ettiler. Oracıkta yere yığılmıştı. Hastaneye kaldırıldı ama yapılan müdahaleler fayda etmeyecekti. Malcolm artık bu dünyadan fiziksel ve psikolojik tüm bağlarını koparmıştı. Arkasında çocuklarını ve karısını bıraktı. Üstelik Betty, Malcolm X’in hiçbir zaman göremeyeceği Melek ve Melike’ye hamileydi.

Malcolm X’in naaşı 3 gün boyunca Harlem Unity Cenaze Evi’nde törenle sergilendi. Son tören ise God in Christ Kilisesi’nde gerçekleştirildi. İslam’ı savunan bir insanın defin ritüellerinin Hristiyan geleneklerine göre yapılması hayli ilginçti. Binlerce insan kilise önünde dolup taşı. Cenazeye sadece halk ya da Müslüman Camii üyeleri değil, Sivil Haklar Hareketinden de aktivistler katıldı.

Ölmeden önce bir otobiyografi yazmıştı. Kitapta “Kesinlikle bildiğim şeylere dayanarak söylüyorum ki bu kitabı basılmış olarak okumaya ömrümün yeteceğini sanmıyorum.” demişti. Sanki aldığı tehditlerin sadece korkutmak için olmadığını biliyordu. Gerçekten de kitabın basımını görememişti, kitap ölümünden yakın bir süre sonra basılabildi.

Katillerine gelince... Ölümünden 5 gün sonra CBS sabah haberlerinde Dallas Townsend, Malcolm X’i öldüren Talmadge Hayer’ın tutuklandığını bildiriyordu. Hayer sonra diğer iki kişinin de eşkâlini verecekti; Norman 3X Butler ve Thomas 15X Johnson. Kitabında bir beyaz ırkçının ya da beyazlar tarafından kiralanmış bir zencinin onu öldüreceğinden bahsediyordu. Ancak ölüm iki taraftan da gelmemişti. Ölümü 12 yıl boyunca canla başla çalıştığı NOI’nın üyelerinden, yani kardeşlerinin elinden olmuştu. Elijah Muhammed ve NOI üyeleri ise bu suikastı sonuna kadar reddedecekti.

Dr. Abdul Alkalimat Malcolm X / Malik Shabazz: Study Guide adlı çalışma-

Malcolm'un naaşı (Kaynak: Moneta Sleet/Ebony Collection)

sında onun hayatını 4 evreye böler. Birincisi Malcolm Little (1925-1941); iyi bir hayat isteyen ama ırkçılık yüzünden durdurulan ortalama bir delikanlı. İkinci evre Detroit Red (1941-1952); kendine ve siyahi topluma karşı zararlı bir uyuşturucu satıcısı. Üçüncü evre ise Malcolm X (1952-1963); barbar ırkçılığı Amerikan yaşamına maruz bırakan bir siyahi nasyonalist. Son evre ise Omawole⁴ (1964-1965); dünya kardeşliğine karşı kendi dinini ve nasyonalizmini yayan bir anti-emperyalist, pan-afrikanist. Başlıklar tartışmalı olsa da Malcolm X'in hayatındaki kırılma noktaları bakımından bu çalışmanın tespitleri yerindedir. 31 Ocak 1994'te, -ölümünden 29 sene sonra- Newsweek gazetesinde yapılan mülakatta "Neden Afro-amerikanlar onu takip ediyor?" sorusuna siyahi bir yönetmen olan Orlando Bagwell "Çünkü onlar halen (Malcolm X'de) değişmemiş gerçekleri konuşan dürüst bir insan görüyorlar." şeklinde cevap verecekti. Malcolm X, zamanın döngüsü içinde farklı fikirleri savunsa da asla inanmadığı bir fikri savunmamıştı. İdealistti ve ilkelerinden canı pahasına da olsa hiç ödün vermemişti. Daima gençleri peşinden sürüklemeyi başarabilmişti. Kısa ömrüne yüzlerce konuşma, binlerce takipçi sığdırmıştı. O içine doğduğu toplumun tüm resmi değerlerine (Hristiyanlık ve Musevilik, beyazların üstünlüğü) karşı, marjinal değerleri (İslamlık, siyahi ırkçılık) savundu. ABD Başkanı'nın dahi suikasta kurban gittiği bir dönemde 40 yaşını görmesi bile -acı gerçek bu da olsa- bir mucizedir.

4. Nijerya ziyaretinde kendisine verilen bir isim.

Kaynakça

Dr. Abdul Alkalimat - Malcolm X / Malik Shabazz: Study Guide

Alex Haley - Malcolm X – İnsan Yayınları (2003)

<https://www.biography.com/people/malcolm-x-9396195>

Doğu ile Batının Mücadelesi

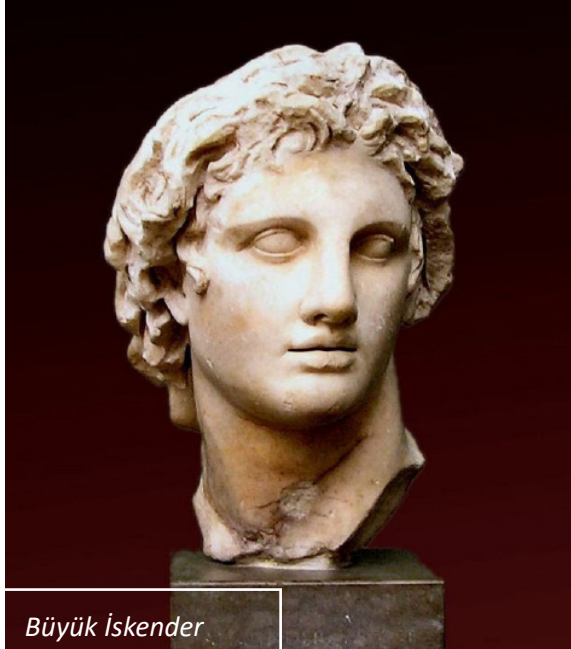
Yazar: Utku Baran Ertan

Doğu ile batının bitmek tükenmez mücadelesi insanlık tarihi boyunca var olmuş bir olgudur. Neredeyse son 3000 yıldır esasında yön tarifi belirtmekten başka hiçbir maksadı olmayan, ancak bu kadar derin anlamlar yüklenmiş bu iki kavram hep mücadele içerisinde olmuştur. Peki bu mücadelede üstün olan taraf hangisiydi? Yoksa gerçekten de bir eşitlik mi söz konusuydu? 20-21. yüzyıl Batı Avrupa merkezli tarih geleneğinin aktardığı gibi batı mı üstündür¹? Bu yazıda bu kavramları okuyucuyu sıkmadan aktarmaya çalışacağım. Bir bakıma bu yazı zaman gezgininin ufak notları gibi de olacak...

Doğu ve batı ilk ne zaman birbirinden nefret etti veya bildiğimiz hali ile mücadele ilk nerede kesin olarak başladı? Bu noktada dikkatlerimizi Akdeniz Dünyası'na çevirmek mecburiyetindeyiz. Zira Akdeniz Dünyası'nda yaşamış, birbirleri ile savaşmış insanlara çok şey borçluyuz. Günümüz meeniyetinin temelleri, Antikçağ Akdeniz Dünyası'nda atılmıştır. Doğu ile Batı arasında "ilk" olarak kabul edebileceğimiz en önemli büyük mücadele, Akdeniz'in bir bölümü olan Ege Dünyası'nda meydana gelmişti. Schliemann'ın² kendi ihtirası uğruna kalbinde kocaman bir çukur açtığı Troia'da... Kör ozan Homeros'un aktardığı İlyada Destanı'nda aslında bizler, ilk olarak

1. Bu noktada, milliyetçilik kavramını derinlemesine irdeleyen Ernest Renan dikkat çekici bir örnektir. Batı merkezli bir tarihçilik anlayışına sahip olan Renan için Doğu kökenli Semitik diller ve Arapça, linguistik açıdan gelişimini kaybetmiş diller olarak görülür ve Renan bu dilleri konuşan halkları ölü ilan etmiştir. Hint-Avrupa dillerini ise Renan, kendilerini yenileme özelliğine sahip olduğundan ötürü canlı olarak kabul eder.
2. Alman tüccar. Yunan epik destanları olan İlyada ve Odyssea'ya olan hayranlığı neticesinde elindeki imkanları kullanarak 19. yüzyılın ikinci yarısında, Osmanlı İmparatorluğu toprakları içerisinde yer alan Hisarlık Tepesi'nde yaptığı profesyonellikten uzak kazılar neticesinde Homeros destanlarında geçen Troia Antik Kenti'ni keşfetmiştir. Şahsi hırsı ve arkeolojinin yaşadığı dönemde sosyal bilim dalı haline gelmemiş olmasından ötürü yaptığı kazılar, Troia'da tahribatlara sebep olmuştur.

İskender'in kurduğu Makedon İmparatorluğu, kaderin bir cilvesi ile kısa bir ömür geçirmiştir ancak İskender ismi hem batıda, hem de doğuda ölümsüz olmuştur.

Büyük İskender

doğu ile batı arasındaki mücadelenin ilk izdüşümlerini yakalamaktayız. Destanda Akhalar ile Ege'nin karşı kıyısında yaşayan Troialılar ve onların müttefikleri olan diğer Küçük Asyalı yerel halklar mücadele etmişlerdir³. Kazanan Akhalar olmuşlardır ve İlyada Destanı, Yakın Çağ'a değin insanlık tarihini derinden etkilemiştir.

İlyada önemli bir örnek olması açısından çarpıcıdır. Belki de önemli olmasından ötürü bu kadar bilindi, yayıldı ve insanlığın zihninde unutulmayacak bir şekilde günümüze kadar var olmayı başardı... Her şeyden önce İlyada bir destandır ama doğu-batı mücadelesini vurgulaması açısından ise eşsiz bir örnektir. MÖ 5. yüzyılda ise doğu-batı mücadelesi, İlyada'daki gibi İda Dağı'nın "Zirveleri"nden Zeus'un izleyip müdahil olmadığı⁴ bir ortamda, yine Doğu Akdeniz'de meydana gelmiştir. Zagros'ların ötesinden siyasi birliğini sağlayarak çıkmış olan Pers Aslanı, birer birer fetihler ve zaferlerle ilerlemiş ve MÖ 5. yüzyıl Batı Dünyası'nın kalbi sayılabilecek Atina'yı yerle bir etmiştir⁵. Bu noktadan itibaren, doğu ve batı kavramlarının mücadelesi, tarihsel süreçte enstrümanlarını değiştirerek, ancak genel

anlamda bu Pers/Yunan ikileminin mirasını devam ettirerek günümüze kadar ulaşmıştır. Bu noktada bu mücadelenin anlamsızlığına vakıf olup, tüm insanlığı bir kültür altında birleştirmeye neredeyse yaklaşmış olan kısa süreli bir "Büyük İskender" etkisi mevcuttur. İskender'in kurduğu Makedon İmparatorluğu, kaderin bir cilvesi ile kısa bir ömür geçirmiştir ancak İskender ismi hem batıda, hem de doğuda ölümsüz olmuştur. Persler tarafından be-

3. Bir destan olmasına karşın, Anadolu'nun MÖ 2. bin tarihi coğrafyası hakkında elimize ulaşan verilerden Anadolu ile Kıta Yunanistan arasında siyasi çekişmelerin yaşandığı bilinmektedir. Eğer gerçekten böyle bir savaş yaşanmış ise araştırmacılar bunun olasılıkla MÖ 13-12. yüzyıllar arasında yaşanmış olabileceğini düşünmektedir.
4. Homeros destanlarında Zeus, Troia Savaşı'nı, Troia yakınlarında bulunan İda Dağı'nın Zirveleri'nden izlemiştir ve gerekli gördüğü anlarda savaşa müdahale etmiştir.
5. MÖ 480'de Pers Kralı Kserkses, Yunanistan'a yaptığı sefer neticesinde, Thermopylai geçidini tutan Spartalı komutan Leonidas'ı yenilgiye uğrattıktan sonra Orta Yunanistan'ı ele geçirip Atina'yı yakıp yıkmıştır.

nimsenmiş olan, geleneksel açıdan “batılı” olan İskender’in isminin, Pehlevi dili ve Farsça’ya “İskandar” olarak geçmiş olması bile bu noktada onun evrensel önemini göstermektedir. Daha geç dönemlerde İslamiyet’in doğuşu ile birlikte İskender, Arap kaynaklarında da “Zülkarneyn” olarak geçmiştir.

Yunanların kahramanca mücadelesi ve İskender’in ütopyik idealinin ardından ise doğu-batı mücadelesi yeniden eski klasik kavramlarına çekilmiştir. Savaş tanrısını yücelten ve büyük devlet olabilmenin sırrını her daim mücadele edeceği düşmanlara ihtiyaç duymakta keşfeden Roma, doğuyu ele geçirmiştir. Ancak bu esnada, doğuda da karşısına Perslerin ardılları olan Partlar ve Sasaniler çıkmıştır. Özellikle MS 3. yüzyıldan sonra Geç Antik Çağ boyunca, Roma ve Sasaniler arasındaki mücadeleler had safhaya erişmiş ve bu noktada, diğer etmenler (Ekonomik sorunlar, Cermen akınları vs.) ile Roma ikiye bölünmüştür. Ancak doğu ve batı kavramlarının mücadelesi bu sefer Doğu Roma-Sasaniler arasında devam etmiştir.

Doğu Roma (Bizans) ve Sasani mücadelesi neticesinde her iki devlet de oldukça zayıf düşmüştür. Bu noktada Arap Yarımadası’nda doğan İslamiyet, Yakındoğu’daki bu siyasi zayıflamanın da etkisi sayesinde çok hızlı bir şekilde Ortadoğu ve Kuzey Afrika, oradan da İber Yarımadası’na kadar yayılmıştır. Orta Çağ ile birlikte doğu ve batının sınırları din çerçevesinde oldukça katı bir şekilde çizilmiştir. Hristiyanlar ve Müslümanlar arasında yaşanan mücadeleler, dünya tarihinin şekillenmesinde önemli bir yere sahip olmuştur. Haçlı Seferleri ile artan mücadelede, Orta Çağ ve Yeni Çağ boyunca taraflar; batıda Avrupalı Hristiyan ülkeler, doğuda ise ilk etapta İslam Halifeliği, ardından ise Selçuklular ve Osmanlılar şeklinde var olmuştur. Orta Çağ ile beraber, doğu ile batı arasındaki kültürel mücadele de farklı bir boyut kazanmıştır. Kilise otoritesinin baskısı ile karanlık bir dönem yaşayan batı uygarlığına karşın doğu uygarlığı ise bu dönemde kültürel anlamda altın çağını yaşamıştır. Özellikle antik Yunan felsefecilerinin yapıtları Arapçaya çevrilmiştir. Batı uygarlığı ise, Rönesans ve Reform sayesinde Orta Çağ’ın karanlığını ardında bırakmıştır.

Keşifler Çağı ve ardından Sanayi Devrimi ile ise dünya yeni bir döneme girmiştir. Yeni keşfedilen kıtalar ve bu kıtalarda kurulan yeni devletler ile doğu-batı kavramları Orta Çağ’ın salt din temasına dayalı sınırlarından çıkmıştır. Avrupa özelinde düşünüldüğünde, doğuda Osmanlılara ek olarak Rus İmparatorluğu’nun ortaya çıkması önemli bir unsurdur. Hristiyan bir devlet olmasına karşın Rus Çarlığı, doğu kilisesine (Orthodoks) mensup olduğu için Batı Avrupa’nın Hristiyan devletlerinden mezhep yönü ile ayrı düşmüştür. Bu dönemde Rus Çarlığı, Slav milliyetçiliği ile beraber yayılmacı bir politika

izlemiş, çoğu zaman da denge politikasının bir gereği olarak Batı Avrupa (İngiltere-Fransa) tarafından engellenmiştir⁶. Avrupalı gelişmiş ülkeler tarafından Ruslar, “doğulu” olarak kabul edilmiştir.

Yine Uzakdoğu’da Meiji Restorasyonu ile beraber kalkınan Japon İmparatorluğu da doğu kavramının önemli unsurları içerisinde yer almıştır⁷. Bununla beraber batıda ise başlarda global bir dünya devleti misyonu ile kurulan, ancak Anglo-Sakson Avrupalıların devleti olmak konusunda gelişen Amerika Birleşik Devletleri ortaya çıkmıştır. Britanya İmparatorluğu ve İspanyol İmparatorluğu ise, batının önemli devletleri olarak ortaya çıkmışlardır. Bu noktada doğu ile batının arasındaki mücadeleye bir parantez koymak gerekir. Dünya Savaşları, kavramların birbirlerine girmesine sebep olmuştur. Aslında batı kavramına ait düşünülebilecek Alman İmparatorluğu, yaşlı kıtanın büyük ülkelerinin başlattığı

Meiji Restorasyonu (Kaynak: ocw.mit.edu)

sömürge edinme kampanyasına oldukça geç kalmış ve böylelikle batı kavramı, kendi içerisinde bir kavgaya tutuşmuştur. Öyle ki, kavramların karışmasında bir önemli done; Rus İmparatorluğu’nun bu savaşta geleneksel olarak uyuşmadığı

İngiltere ve Fransa’nın yanında yer almış olması, ek olarak da Osmanlı İmparatorluğu’nun, Alman İmparatorluğu ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu arasında yer almış olması, bu kavram karmaşasının belirteçlerini göstermeleri açısından çarpıcıdır.

6. Rus Çarlığı’nın yayımlı politikasına karşın 1853-1856 arasında gerçekleşen Kırım Savaşı esnasında Rus Çarlığı’na karşın İngiltere, Fransa ve Piyemonte (İtalya), Osmanlıları desteklemiştir.
7. Meiji Restorasyonu 1868 yılında İmparator Meiji idaresi altındaki Japonya’nın imparatorluk yönetimini yenileyen bir olaylar silsilesidir. Eski şogunluk dönemi (Şogun feodal Japonya’da babadan oğula geçme sistemi ile ilerleyen yönetim birimi, imparatorların denetiminde olmalarına karşın siyasi anlamda büyük bir güce sahiptiler) ve samurayların (Feodal Japonya’da askeri aristokrat sınıftan oluşan savaşçı sınıfı) oluşturduğu sistem terk edilmiştir.

İçe kapanık bir devlet olan Japonya, bu çağdaşlaşma hareketleri ile beraber dünyada yavaş yavaş söz sahibi olmaya başlamıştır. Meiji restorasyonu ile beraber Japonya Uzakdoğu’da etkin bir güç haline gelmiştir. Bununla beraber 1912 yılına değin süren bu çağdaşlaşma hareketi ile Japonya, batılı gelişmeleri benimsemiştir. Özellikle askeri anlamda dönemin şartlarını takip edebilen bir konuma erişmiştir. Bu gelişmelerin bir neticesi olarak, 1904-1905 yılları arasında Çarlık Rusya’sı ile yaptığı savaştan galip çıkması ile beraber Japonya, önemli bir aktör olarak dünya tarihinde yer edinmiştir.

I.Dünya Savaşı (Kaynak: www.britannica.com)

İlk savaşın sonuçları dünya için ağır olmuştu. İmparatorluklar yıkılmış, dünya ise yanıp kül olmuştu. İlk savaş aslında ikincisinin de başlamasının sebebi olacaktı. Bu açıdan bakıldığında dünya savaşları, kavramların ve geleneksel öğretilerin katı sınırlarının ortadan kalkmasına sebep olmuştur.

Ancak, doğu ile batı arasındaki mücadele, dünya savaşlarının ardından kendisini bu sefer hiç olmadığı kadar katı ve sert bir şekilde göstermiştir. Savaşın ardından kurulan Varşova Paktı ile beraber Sovyetler Birliği, tüm Doğu Avrupa'da nüfuz sahibi oldu. Bununla birlikte Uzakdoğu'da

Çin, direkt olarak dâhil olmasa bile geleneksel anlamda doğu bloğunun içerisinde yer almaktaydı. Dünya savaşları öncesinde Uzakdoğu'da ortaya çıkmış olan Japonya ise, güç gösterisinin bedelini ağır bir şekilde ödeyerek batı bloğuna savaşın ardından dahil ettirilmiştir. Özetle dünya, 20. yüzyılda Orta Çağ'daki din eksenli kutuplaşmanın yerine, ideolojik olguların kesin sınırlarını çizdiği bir ortamda, Sovyetler Birliği'nin önderliğindeki doğu ve Amerika ile NATO'nun önderliğindeki batı olmak üzere ikiye bölünmüştür.

Doğu ve batı kavramları çağlar boyunca var olmuştur. Bunun ilk kabul edebileceğimiz örneği şüphesiz Troia Savaşı'dır. Ardından gelen Yunan-Pers Savaşları ise, geleneksel doğu-batı kavramlarının oluşmasında önemli bir etken olmuştur.

Doğu ve batı kavramları çağlar boyunca var olmuştur. Bunun ilk kabul edebileceğimiz örneği şüphesiz Troia Savaşı'dır. Ardından gelen Yunan-Pers Savaşları ise, geleneksel doğu-batı kavramlarının oluşmasında önemli bir etken olmuştur. Bu geleneksel ayırım, Romalılar zamanında Roma-Part, Roma-Sasani ardından Doğu Roma (Bizans)-Sasani şeklinde ilerlemiştir. Roma'nın Hristiyanlaşması ve İslamiyet'in doğuşu ile beraber ise doğu-batı kavramları Geç Antik Çağ ve Orta Çağ ile beraber dini kavramların etkisinde mücadelesine devam etmiştir. Yakın Çağ ile beraber doğu-batı kavramlarına farklı kültür ve devletler de dâhil olmuştur. Batıda kurulan Amerika, Doğu

300 Spartalı (Kaynak: www.imdb.com)

Avrupa'da Rus İmparatorluğu ve Uzakdoğu'daki Japonya ve Çin önemli örneklerdir. Yaşanan dünya savaşları ile beraber doğu-batı kavramları arasındaki keskin sınırlar kalkmış olmasına rağmen, İkinci Dünya Savaşı sonrasında doğu-batı kavramları çok daha kesin bir şekilde ideolojik olarak ayrılmıştır.

Günümüz dünyasında ise, bu kavramların çatışması halen var olmasına karşın en belirgin izleri takip etmenin bir diğer yolu da sinemadan geçmektedir. Özellikle Zack Snyder'ın 2007 yapımı "300 Spartalı" filmi önemli bir örnektir. 21. yüzyılda Amerika'nın İran ile sürtüşme yaşadığı bir dönemde çekilmiş olan bu film, İlk Çağ'ın motiflerini ve kavramlarını kullanarak propaganda yönü ile ortaya çıkmış bir filmidir. Bir diğer örnek ise, bu sene vizyona girmiş olan Francis Lawrence yapımı "Kızıl Serçe" filmidir. Soğuk Savaş'ın üzerinden neredeyse 30 yıl geçmiş olmasına karşın söz konusu film, klasik soğuk savaş temasını sürdüren bir yapımdır.

Red Sparrow (Kızıl Serçe)

Özetle, Doğu ile Batı arasındaki motifler, kavramlar ve enstrümanlar çağlar boyu değişmiştir. Bu iki kavram arasında ise üstün olan bir tarafı belirlemek zordur. Zira, bir denge içerisinde her iki kavram da birbirinden etkilenmiş ve etkileşim içerisinde olmuştur. Ortada var olan mücadeleye karşın, kavramlar arasında da bir temas, etkilenme çağlar boyu süregelmiştir. Bu noktada gücün hızlıca el değiştirdiği insanlık tarihinde doğu ve batı arasında süregelen mücadele, değişik kavramlar ve görüşler vasıtası ile şekillenerek hep var olmuştur. Bitmeyen bu mücadele, bugün de devam etmektedir.

Kaynakça

- Abulafia 2012 Abulafia, D., "Büyük Deniz Akdeniz'de İnsanlık Tarihi", İstanbul, 2012.
- Baker 2012 Baker, S., "Eski Roma Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü", İstanbul, 2012
- Brown 2000 Brown, P., "Geç Antikçağda Roma ve Bizans Dünyası", İstanbul, 2000.
- Karal 2011 Karal, E.Z., "Osmanlı Tarihi, IX. Cilt İkinci Meşrutiyet ve Birinci Dünya Savaşı (1908-1918)", Ankara, 2011.
- Kurat 2011 Kurat, A.N., "Türkiye ve Rusya XVIII. Yüzyıl Sonundan Kurtuluş Savaşı'na Kadar Türk-Rus İlişkileri", Ankara, 2011.
- Tekin 2008 Tekin, O., "Eski Yunan ve Roma Tarihine Geçiş", İstanbul, 2008.

Bir saniyenizi alalım...

Gorgon Dergisi ekibinin yazılarına ve çevirilerine **gorgondergisi.org** adresimizden ve sosyal medya hesaplarımızdan ulaşabilirsiniz.

 /GorgonDergisi

 /GorgonDergi

 /gorgondergisi

Bölgede Tepecikler (Kaynak: medium.com)

Stalker: Tanrılar Mabede Sığmaz Oldu

Yazar: Salih Furkan

“Bu da neydi? Bir meteor mu? Ya da dipsiz uzaydan gelen... Ziyaretçiler miydi? Her koşulda ülkemizde bir mucize ortaya çıktı: Bölge

Tasavvur edilen şeyler doğru olsun. Bütün herkes inansın. Bütün herkes tutkularına gülsün. Çünkü tutku dedikleri şey ruhsal bir enerji değil sadece ruh ile dış dünya arasında bir ihtilaf.” (Stalker- Bölge Üzerine Başlangıç)

“Bir grup insan, ihanetlerinin cezası olarak kurşuna dizilecektir. Bir hastane duvarının dibinde, çamur birikintileri arasında beklerler. Mevsim sonbahar. Ölüme mahkûm bu insanlara paltoları ve ayakkabıları çıkartmaları emredilir. İçlerinden biri, bu emir üzerine gruptan ayrılarak yırtık çoraplarıyla uzun süre çamurda gezinir. Amacı, bir dakika sonra kullanamayacağı paltosunu ve çizmesini koyacak kuru bir yer bulmaktır.”¹

1. TARKOVSKY, Andrey, Mühürlenmiş Zaman, çev. Füsün Ant, İstanbul 2008

1- Girizgâh Faslı:

Tarkovsky'nin "İnsanoğluna hizmetim!" dediği başyapıtı Stalker, Arkady ve Boris Strugatsky kardeşler tarafından yazılan "The Roadside Picnic"² isimli romanın serbest uyarlamasıdır. Lakin Tarkovsky'nin dediği gibi filmdeki Bölge (Zone) ve İz Sürücü (Stalker) dışındaki her şey kendisinin eseridir. Bölge olarak bilinen yer, yirmi yıl önce arkasında yıkıntılar bırakarak gök taşı veya bazı bilinmeyen canlıların ziyaret ettiği gizemli bir mekândır. Daha sonra bu bölge ordu tarafından girilmesi yasak ilan edilmiş, gözetim altında tutulmuştur. Ayrıca bölgede insanların da yok olduğu düşünülür. İz Sürücü'ler ise insanları bölgenin ortasında bulunan odaya en derin isteklerinin kabul edilmesi adına götürüyorlardı.

İz Sürücü karısı ve kötürüm kızıyla yaşamaktadır. Burada anlatılan ise, İz Sürücü'nün bölgeye biri bilim adamı diğeri yazar iki entelektüeli götürmesinin hikâyesidir. Hikâye geliştikçe sorular çoğalır; sorular çoğaldıkça tefekkür de artar. Tarkovsky Solaris³'te yaptığını burada da yapmıştır. Solaris'in temel eleştirisi, Stalker'da Bölge için yapılan yorumlara benzer bir biçimde bilim adamlarının komplo teorileri üstüneydi. Onlar Solaris gezegeninin dev bir beyin olduğunda hemfikirdiler. Elbette Solaris bambaşka bir eksenle fantazmalarla ve kahramanın kendini tekrar eden kaçışlarıyla örülü ağında gidecektir. Buradaki asıl mesele Solaris ile Bölge arasındaki bağıdır. Bu bağ muğlâklık üzerine kurulmuştur. Zizek'in Tarkovsky için yaptığı değerlendirmeleri bir kenara koyarsak⁴ bu muğlâklık insanın kafasında dolaşan doubt mantıktan kaynaklanıyor. Doubt, yani şüphe. Şüphe, muğlâklığın mayasıdır. Beyni bilişsel düzeyde, kalbi ise duygusal düzeyde ikiye böler. İnsanın içine düştüğü kocaman ağında bir tarantula hazır bekler. İnsanın saflık düzeyi yavaş yavaş aceleci ve aşırı kaygılı bir varlığa dönüşür. O artık ruh (spirit) olarak bölmelenmiştir. İkiye bölünen pek çok kere bölünecektir. Solaris'teki Kris Kelvin ile Stalker'daki yazar tiplemesi, anlattığımız hikâyeye uymaktadır.

Hikâyede İz Sürücü'yü önemsemek zorundayız. Zayıf görünür lakin esasen inancından ve başkalarına hizmet etme aşkından dolayı yenilmez olan odur.⁵ Şairler, resuller ve diğeri sanatçılar da öyle değil midir? Onların meslekleri yoktur; onlar bir hatırlatıcı, bir tebliğ edici ya da insanların tahayyül sınırlarını zorlayan insanlardır. Burada temel mefhum, bu insanların bir şeyleri anlatmak uğruna değil, hizmet etme uğruna bir iddia üzerine olmaları-

2. STRUGATSKY, Arkady ve Boris, Uzayda Piknik, çev. Hazal Yalın, İthaki Yayınları

3. Andrey Tarkovsky, Solaris (1971) Film Stanislaw Lem'in aynı adlı romanından uyarlamadır.

4. ZİZEK, Slavoj Tarkovksy, çev. Mehmet Öznur, Encore yayınları, İstanbul 2014

5. TARKOVSKY, Andrey, Sculpting In Time: The Great Russian Filmmaker Discuss His Art, From Russian Translator Kitty Hunter Blair

Yalnızca kıvılcımdan devasa bir ateş yaratanlar başyapıt meydana getirebilirler. Hissetmenin ayrıcalıklı duygusu uykuları bölerken, sepya dünyanın son umutlarından Stalker, başımıza gelen güzelliklerden biri olmayı sürdürecektir.

dır. Yalnızca kıvılcımdan devasa bir ateş yaratanlar başyapıt meydana getirebilirler. Hissetmenin ayrıcalıklı duygusu uykuları bölerken, sepya dünyanın son umutlarından Stalker, başımıza gelen güzelliklerden biri olmayı sürdürecektir.

İz Sürücü dertlidir. Hatta bu dert onun zaman zaman isyan etmesine de neden olur. İçten bir isyandır bu. Buğz etmektir.

“Onları görmedin mi? gözleri boş bakıyor. Akıllarındaki tek şey, kendilerini gereğinden ucuza satmamak. Bütün duygularını en fazla nasıl tatmin edebilecekleri. Önceden belirlenmiş bir amaçla doğduklarına çok eminler. Ne de olsa sadece bir kez yaşıyorlar. Böyle insanlar bir şeye inanabilir mi? Hiç kimse inanmıyor. Sadece ikisi değil, hiç kimse...” Her şey dönüp dolaşıp akşam ne yeneceğine dönüyor. Hayatında mâna aramayan insan. İnsan olarak öncelediklerimizi ve ertelediklerimizi düşünelim. Bir araya gelişlerimizde ne için mesai harcıyoruz? Öncelediklerimiz ve ertelediklerimiz korkunç bir şekilde dünyaya ait şeyler oluyor. Dünyaya aitlik derken tüm bu konuşmalar dinsel ya da deruni olmak zorunda değil. Bu dünyanın içinde olmak ve gitgide onun nesnesine dönüşmekle ilgili bir şey. Nesne olanın hayatında manası da olamaz. Takatler ne için harcanıyor? Eğer güçten anladığımız muktedir olmak ya da bir karşılaşmada rakibimizi alt etmekse kesinlikle yanlış bir anlayış var demektir. Güçten anlaşılacak olan denge olmalıdır. Nietzsche'nin deyişiyle hayatı azami yoğunluğuyla hissedilen bir yere dönüştürmek. Bir topa vurulduğunda topun gidiş hızı hedefine varmada ne eksik ne de fazla enerji harcar. Güç ne ise odur. O, denge ile mündemiçtir. Bu kendimizi yemeden kendimizi yenerek olacak bir şeydir. Grand Style⁶ bir kavramsallaştırma. İnsan hayatı üzerine bir doğrular silsilesi uydurur bıkıp usanma-

6. Grand Style, Nietzsche'nin bir bakıma diyalektiğin sonunun gelmesi adına koyduğu bir kavramdır. İyi yaşam, azami ahenge sahip olduğu için azami yoğunluğu olan zarafet dolu hayatır. Hatta o bunun karşı sanat ile başarılabilirliğini ifade ediyor. Diyalektik meselesi özellikle Stalker'da İz Sürücü'nün müzakerelerinde ele alınıyor. Tarkovsky'nin güçsüzlük ve çocukluk dediği şey aslında Nietzsche'nin “güç istenci” (will power) kalıbına uyuyor. Ayrıntı için Luc Ferry'nin Gençler İçin Batı Felsefesi Tarihi eserine bakılabilir. Yazarın Nietzsche tespitleri önemlidir. FERRY, Luc, Gençler İçin Batı Felsefesi, çev. Devrim Çetinkasap, İş Bankası Yayınları, İstanbul 2017

dan. Tatsız gerçeklik, pespaye zaman, doğrusal bir rutin. Denizin yarıldığını görse iş yine altından bir danaya tapmaya gitmiyor mu? İnancın mahiyeti ve dinin emirleri ne olursa olsun zeminini yalnızca menfaat devşirme ya da üstünlük psikolojisi üzerine kurmuşsa orada hakikatten söz edemiyoruz. İsrailoğullarından biri olan Samiri için, dini kendi menfaatleri doğrultusunda bir nevi dünyayı arzulama adına inanç kuvvetini kullanmaya kalkan ilk tüccarlardan diyebiliriz.⁷

Tahayyül etmenin hatta ötesine geçmenin karşılığı daima acı olmuştur. Basit bir odun parçası üzerine muhakeme gücünü kurabilenler yalnızca bu acıdan beslenebilirler. Şimdi felaket çağında Stalker büyük bir umut vaat ediyor. Yalnızca kafası karışık olanlara ve hayatını hakikat yoluna adanmışlara.

2- İmkâna Övgü:

Uyuma, sanatçı uyuma,

Kendini uykuya asla kaptırma

Ölümsüzlük kırbacı sen

Çağın tutsağı (Boris Pasternak)

Mevcudiyetimize bir imkân sağlayıcı olarak, mevcudiyeti var kılacak bir ruhumuzun olduğunu, o ruhu insan oluşumuz ile sarmalayan son perdenin adıdır Stalker. Artık ulaşılmaz denileni Süleyman'ın tahtı edasında önümüze koyan, görkemli kaybedişlerimizi tek tek hesaba çeken ve “unutmuşuz!” dediğimiz ne varsa, tüm nesnelige, tezekkür fasılası açan bir büyük destanın adıdır. Çirkinliğin üzerine güzellik ateşi ile saldırandır. Stalker insan haysiyetinin en temel nitelemesidir. Kendisine saygısı olmayanın, bilgisinin asla bir işe yaramayacağını gösterilmesidir.

Tüm öğrenme biçimleri didiklenecek, hissetmenin münzeviliği ile bir öğeler sarmalı sunacaktır. Heidegger'in hakikatten bir parça dediği Hölderlin şiiri⁸

7. Bu konuda Taha Süresinin 80'li ayetlerine bakılabilir. Samiri İsrailoğullarına altından bir buzağı şeklinde Tanrı yapar. 87. ayette Samiri ve oradaki halk ellerindeki altından ziynet eşyalarını heykeli yapmak üzere ateşe atarlar. Ayette atma eylemi Samiri ve halkı için farklı kavramlarla ifade edilir. Kavmin atışı bildiğimiz anlamda atmak iken Samiri'nin atışı geri almak üzere atmaktır. Samiri burada halkın teveccühünü kazanarak Musa'yı itibarsızlaştırmak istemiştir. Aynı zamanda din üzerinden insanları aldatmaya çalışmanın da misalini oluşturur.

8. HEIDEGGER, Martin, Sanat Eserinin Kökeni (Der Ursprung des Kunstwerks), çev. Fatih Tepebaşılı, de ki Yayınları, Ankara 2011. Heidegger, eserde sanat eserine yüklenen aşırı manaya, tabiri caiz ise ayar verir. Ona göre bir şeyin kökeni onun varlığının kaynağıdır. Sanat eserinin kökeni sorusu, onun özünün kökeni sorusunu da içerir. Sanat kök olamaz. Yani zemin olamaz. O zaman bu boş bir estetik macera olur. Güzele karşı hakikat düsturunu çıkarır. Eserin meydana-

ya da tabloda asılı duran Van Gogh sarısı. Kim ne derse desin, tahayyülün kapısı son dönemde bu kadar zorlanmamıştı. Her şeyi bildiğini ve bildiği ile yetinmeyi bir put mesabesinde ele alan modern insanın başına haliyle çok işler açtı.

Ozu'nun boş mekânları sıfıra dair bir göndermeydi. Verili hakikat olarak gönderme yapılan sıfır özellikle Doğu düşüncesi için bir yokluk olarak tecrübe edilmez. Sıfır, doğu düşüncesinde yokluk değil varlığın delili için kullanılan bir semboldür. Sıfırı en başta hakikat olarak kabul ediyoruz. Hakikat yani elimizde hep olmuş/olacak muhtemel verili şeyler. Sıfır bildiğimiz kadarıyla kökeni Çin olmakla birlikte daha çok Hintlilerce hakkı teslim edilen bir kavram olmuştur. Arapçada zefirum Batı'da cipher hem de zero'nun temelidir. Sıfıra belirli bir ün katanın Harizmi olduğu söylenir.⁹ Sıfırın mevzusunu iyi anlamak için Ozu'nun boş mekân çekimlerini ya da Antonioni'nin çöl mekânlarını izlemek yeterlidir.¹⁰ Burada idealize edilen ayrıcalıklı anlara karşı bir hareket görüyoruz. Özellikle daha henüz doğmuş bir sinemanın derhal kurtarılması buna bağlıdır. Burada sıfırı kurtarma aracı olarak ele alabiliriz. Zira Kant'a göz atarsak kendinde şeyler dünyanın bütünüdür. Var olan, bütün olarak var olan bir şeydir. Burada sıfırla birlikte, Heidegger'in hakikat mantığı; güzel ise estetiğe aittir öngörüsüne dönüyoruz. Sanat eğer hakikatten bir parça ise o üretimin bir ürünü olamamalıdır. Tüketime dâhil değildir. Estetik¹¹ onu üretimden sayar. O, insanın ekmek ve su gibi olan kendi olma yolundaki taşlardan biri olur. Eser oluşturulduğunda saklı olan hakikat kendisini Hölderlin şiiri ya da Van Gogh tablosu olarak gösterir. Stalker, anlattıklarımız arasında üretim aracı değil yaşadığımız zaman için bir kaçıdır.

Öncelikli imkânlarımız şiir ve müzikti. Stalker bu boş verili mekânda sükûn

na getirilmesi hakikat alanından bir parça koparılması işidir. Hakikat ise mahrem olandır. Ama bu mahremiyet saklı değildir. Sadece görülemiyordur. Açıkçası bu kısmı Tarkovsky açısından çok önemli görüyoruz. Heidegger de Tarkovsky de şiire özel bir bölüm ayırırlar. Çünkü şiire ikisi de hakikatin işe koşulması olarak bakmaktadırlar. Heidegger eserin son sözünü Hölderlin'den bir alıntıyla bitirir: "Ağır ağır terk eder/Köke yakın oturan mekanı" (Die Wanderung IV, 167)

9. WATSON, Peter, Fikirler Tarihi "Ateşten Freud'a", çev. Kemal Atakay, Nurettin Elhüseyni, Kaya Genç, Barış Pala, Bahar Tırnakçı, YKY, III. Baskı, İstanbul 2017, s.390.
10. BAKER, U., Beyin Ekran, Der. Ege Berensel, Birikim Yayınları, İstanbul 2011, s. 144.
11. Estetik (Aesthetic) meselesi Batının nankör kelimelerinde birisidir. Raymond Williams İngilizce'deki ilk görünümü (first appeared in English XIX. AD.) XIX. yüz yıl diyordu. Biz zevk ilmi demişiz. Kelime Yunanca olmasına rağmen Almanca'dan ödünç alınmıştı. (Aesthetik) sebebi ilk kullananı Alexander Baumgarten'den kaynaklanıyor. O da Latin formunu ödünç almış. İlk kayıtları 1750'lerdir. Bize sanatı üretim merkezi bir fabrikaya sanatçıyı da zorunlu olarak bir işçiye dönüştüren kavramdır. İlgilenenler için, özellikle Larry Shiner'in Sanatın İcadı, Luc Ferry'nin Homo Aestheticus Demokrasi Çağında Beğenin İcadı kitapları konuyla ilgili izahlar yapmaktadır.

Gönlün katılaşması hakikat ile bağı koparılan insanın halini yansıtır. Bu durumda belli ki satranç oynamaya çağırıyor ölüm bizi. Yarım aklımızı almaya davet ediyor. Bir at soyluluğu ile karşılıyor onu.

etti. Bunun kurnazca hazırlanmış bir istimlâk olmadığı, hakikatin ikamesi olduğu fikri gözümüzde canlandığında modern insan post modernizme gözlerini kırpiyordu. Gerekliyse eğer, sanat bir marazının kapı kapı dolaşmasıdır. Çünkü sanatçı kendisi için oluşturamaz eserini. Bilhassa bu kadar pragmatist bir toplumda yaşıyor olsak da bile böyledir. Bu noktada Tarkovsky bizden çok şey talep etmemiştir.

Sokratesçi bir tutumla ele alırsak o, hayatımızı bilgi (information) üzerine kurgulamaktan kaçınmamız gerektiğini, fikir doğurtma (maotik) üzerine kavramsal düşünce merkezi oluşturmamızı tembihlemiştir.

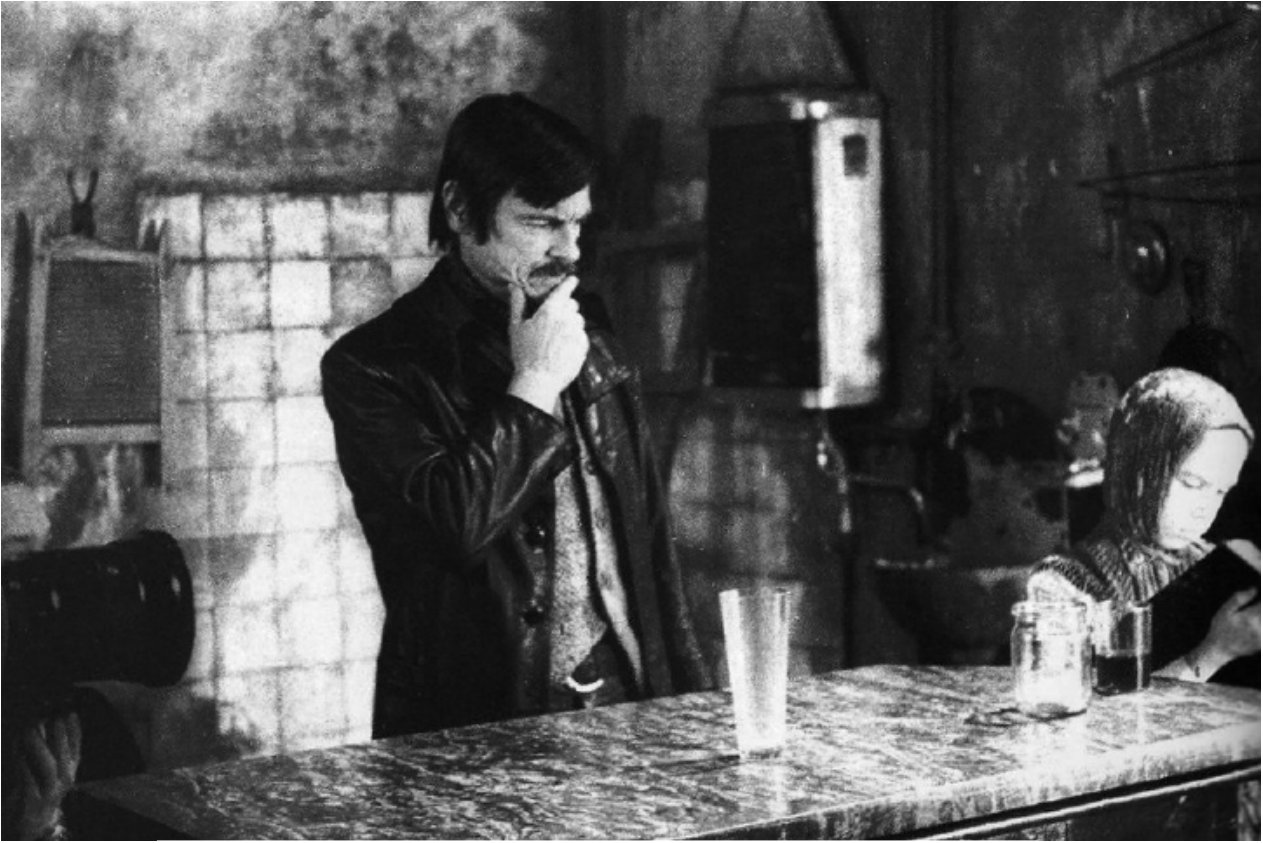
Gönlün katılaşması hakikat ile bağı koparılan insanın halini yansıtır. Bu durumda belli ki satranç oynamaya çağırıyor ölüm bizi. Yarım aklımızı almaya davet ediyor. Bir at soyluluğu ile karşılıyor onu. Bergman'ın, Tarkovsky'nin ve hatta iyi bir Katolik olduğu söylenen Bresson'un tanrıları bize hep içi boşaltılan ve tamamen maddileştirilen tanrılardan bahsettiler. Bir Taşra Papazı'nın Günlüğü olsun Nostalgia olsun tanrıların açmazlarından bahseder. Tanrıları mabetlere sığmaz. Açmazı olan Tanrıya kulluk etmemek için film yapmışlardır sanki.

Suyun yüzeyinde akan kameranın şeffaflığını öven bilgeliği sarıyor vücudumuzu. Bağlantılar şiirsel olmalı, kaybedişler yüksek ses çıkarmalı. Şimdi, tabutu giderken arkadan el sallayan bir ölü edasıyla tebessüm etmeliyiz. Zaman üzerimize saldırıyor. İşte imkân dedim ya! Geldi o imkân.

Hayatın mutlak manada örgütlü bir biçimde ele alınamayacağını görmüş olduk. Yakalanmaz oluşunu. Canlandırmaya kalksak saçmaladığımızı haykırırdık. Elimizde kalan saf bir yapaylık olurdu. Gerçeğin kuru ve mantarlamış küfü. Bir şiir lazımdı bize. Genelleme yapmadan tikelden tikele at koşturabileceğimiz. Sahtelikten uzak, ruhsuz iskeletlerin boş bakışları eşlik etmesin bize bu yolda.

Marx'ın "De te fabula narratur"¹² u bu olsa gerek. Dostoyevski'nin Prens

12. "Anlattığım senin hikâyen" Marx'ın Das Kapital'in girişinde Horatius'tan yaptığı alıntı. Marx'ın Das Kapital'deki önemli mottosu olan bu söz, eserin soğuk bir taşı andıran ekonomik eserlere benzemediğinin en açık göstergesidir. Hakikat yolunda ortaya konulan her eser bizim hikâyemizdir. Hikâye bizim olunca eseri de bir şekilde üstlenmiş oluruz. Stalker'in özellikle bu açıdan bakıldığında belli kültürden bağımsız olması, daha doğrusu hemen he-

Tarkovsky ve Maymun (Kaynak: freepresshouston.com)

Mışkin'i iz sürücü değil mi?

Deleuze'un aptallık dediği şey. Aptallık pozitif olanı olumsuzlamaktır. Hayatımızda yeterince pozitiflik mevcut. Yanlışın normalleşmesine engel olmak insanı aptallaştırır. Burada bize düşen doğruları sorgulamaktır. Lakin sıkıntı şu ki; doğruları sorgulayanlar aptal olarak nitelendirilirler. Kurosawa'nın bir karakterini düşünelim: ortada belli belirsiz çizgiler çizen. Düz değil sarmal hareketli. Aptaldır o. Bir ileri aşamada ayırksı ot olacaktır. Zayıflık üzerine kurulan içine tüm dünyayı sığdıracak büyüklükte arifane (wise) bir gönül yarası. Yola düşenler, çıplaklar, dimdik ayakta duranlar. Bir imkân arıyorduk. Sadece bir imkân.

İnancın sarsılması müthiş bir olaydır. Kendinizin kahramanı olarak bütün imkân kapılarını zorlamanıza hatta umutsuzluk tünellerinde yol almanıza neden olur. Hayatın içinin doldurulmasına vesile olur. Kırılmalar, sarsılmalar hepsi bizim içindir ve bu iç yolculuktan herkes kendisi mesuldür. İnsanı bu kırılmalar dik tutar. Unutmayalım ki Minerva'nın Baykuşu¹³ en umutsuz

men hiçbir kültürel iz taşıması ayrı bir yazının konusu olurdu. Marx'ın seslenişini eserin asıl sahibi olan okuyucuda hissedilmesi gerektiğini önemsemek zorundayız.

13. Minerva'nın Baykuşu özellikle zor zamanlarda bir ümidin doğması ile ilgili bir şeydir. Hegel'den ödünç alınan sözü değiştirmenin zamanı geldi de geçiyor. Hegel bu kavram için Hukuk Felsefesi eserinde düşüncenin daima arkadan gelişine dair bir metafor kullanmıştı. Bize göre çağın ağı olmaksızın ona direnmek gerekir. Her şey bittikten sonra enkazı kaldırmak değil;

zamanlarda alçaktan uçar. Beraberinde getirdiği umut kırıntısı ile alacakaranlıktaki iki gözdür o. İllüzyon mağlup edilip hakikat şafakta görüldüğünde kalp bir zeminde sükûn bulacaktır.

3- Dişleri Kıran Sert Ceviz Kabuğu: Zaman:

“Denir ki sanatsal yaratı, hayatı vs. yansıtmalı. Ne saçma! Hayatı yaratanlar yazarların/şairlerin ta kendileridir, üstelik öyle bir hayat ki bu çapta asla var olmamıştır...” (Dostoyevsky)

Stalker'ın kırılmış zamanları, tarihsel koşullara indirgenemez tarih-oluş karşıtlığını hatırlatır. Deleuze, tarihteki olayların onları hazırlayan tarihsel koşullara indirgenemeyecek bir yan taşıdıklarını iddia etmişti.¹⁴ Büyük kopuşların, devrimlerin ya da direniş hareketlerini olduktan sonra Hegelci bir serzenişle yorumlayabilmek kolaydır. Olmuş olan aslında körlük yaratır. Tarihin yorumlayabildiği oluş değil olaydır. İçinde olunanın ağı olmaktadır bu. Akışı irdeleyememek ancak bitişi yorumlayabilmek sıkıntının asıl kaynağıdır. Yeni-yeniye mündemiç (içkin) bir biçimde düşünemiyoruz. Bakıyoruz yapraklar sarı; bakıyoruz yeşillenmişler. Nietzsche'nin tarihsel bir bulut dediği önemli olaylar olmadan tarih yapılamaz. Nerede bir tahayyül imkânı doğarsa orada bir Hegel yolun ortasına dikilir.

Stalker'ın genel ya da mutlaka işi yoktur. En önemli yanı da budur. Hakikat insanların keyfine göre hareket edecek olsaydı çelişki ve çapraşıklıktan kurtulamazdık. Bilim tarihi, felsefe tarihi, psikoloji tarihi; Walter Benjamin'in Klee'ye ait olan Angelus Novus analojisini hatırlatır. İlerleme sanrılı değildir; ilerlemek sanrıdır. History'i (Tarih) ele alalım. Almanca'daki haliyle Geschichte. Yani sadece geçmişe değil şimdi ve geleceğe de gönderme yapan olarak. Her şeyi kapsamak isteyen kendine yeni bir oyuncak bulmuşa benziyor. Bilim tarihinin aslında karanlığı temsil ettiği gerçeğiyle yüzleşmeye hazır mısınız? Bu açıdan bakıldığında bilim adamı, tüm varlığıyla pozitivist, aydınlanmacı ve ilerlemeci bir geleneği temsil etmektedir.

“Klee'nin 'Angelus Novus' diye bilinen bir tablosunda, sanki hep öyle bakıp seyretsin diye yapıldığı yerden artık neredeyse kalkıp başka yerlere gideceğe benzeyen bir melek tasvir edilmiştir. Gözleriyle dik dik bakan, ağzı açılmış, kanatları gerilmiş. Bu insanoğlunun tarihin tasvirini yapmasıdır: Yüzü geçmişe dönüktür. Bizim bir zincirin halkaları gibi görebildiğimiz olayları, o ardı ardına dizilmiş yıkımlar ve felaketler yığını olarak tek bir katastrof biçiminde görmektedir. Melek, kendisine kalsa orada daha duracak, ölüleri ayaklandıracak ve

Minerva'nın Baykuşunu en ümitsiz zamanlarda uçurmalıyız.

14. YÜCEFİR, Hakan, Potansiyelleri Düşünmek Deleuze'de Virtüellik, Oluş ve Tarih, Gilles Deleuze: Ortadan Başlamak, COGİTO, 82,87-115, İstanbul 2016

Paul Klee'nin Angelus Novus Tablosu (Kaynak: amazon.com)

İmge, kendi unsurları arasında bir ilişki sistemi kurar. Değişkenler sadece aktığı zamana ait ilişkiler dizisidir. Bu zor anlatımda Tarkovsky, sinemada zamanı sıkıştırarak (pressure of time) çekim ile montaj arasındaki ayrıma meydan okumuştur.

yıkılmış, parçalanmış her şeyi yeniden bir tüm- lüğe kavuşturacak gibidir. Fakat cennet'ten bir fırtına kopup gelmektedir; meleğin kanatlarına çarpan rüzgâr öylesine şiddetlidir ki, melek artık kapatamaz olmuştur kanatlarını. Bu fırtına, karşı konulmaz bir biçimde meleği, arkasını döndüğü geleceğe doğru uçurmakta, önünde- ki döküntü ve moloz yığını ise yerden göklere kadar yükselmektedir. Bu fırtına, bizlerin ilerle- me dediğimiz şeydir.”¹⁵

Peki, Stalker'ın bununla ne ilgisi var? Stalker başından sonuna kadar bir zaman oymacısı- dır. Bu kısımda geniş bir okuma sunar. Zama- nın sıkıştırılması. Kameranın oluşa çevrilmesi istenir. Zira modernite zamanın altında ka- larak geniş paradokslar yaratmıştır. Sinema, Stalker'da hızlı çevrimini yani harekete bağımlı imge bombardımanını bir kenara atar. Bunu başaramaz ama dediğimiz gibi o yoldadır.

İmge, kendi unsurları arasında bir ilişki sistemi kurar. Değişkenler sadece aktığı zamana ait ilişkiler dizisidir. Bu zor anlatımda Tarkovsky, sinemada zamanı sıkıştırarak (pressure of time) çekim ile montaj arasındaki ayrıma meydan okumuştur.¹⁶

Oluşu görünür kılmak mümkün mü? El- bette insan algısı bunun ancak bir kari- katürü olabilir. Yine de Tarkovsky baştan sona kadar burada zamanı Elealı Zenon¹⁷

15. BENJAMİN, W., Estetize Edilmiş Yaşam, çev. Ünsal Oskay, Der Yayınları, İstanbul 1995, s. 171.

16. DELEUZE, G., Cinema 2: Time-Image, University of Minnesota Press, From French Translator Tomlison, T., Galeta, R., 5th. Printing, 1997,

17. Elealı Zenon'u ve Sokrates öncesi Yunan filozoflarını sinemanın eğer bir felsefesi varsa daha çok önemsiyoruz. Andre Bazin "Sinema Nedir?" eserinde Xenophanes ve Parmenides'ten yaptığı alıntılarla bunu göstermişti. Sinemanın gelişim süreci bu filozofların düşünce atmosferindeki gelişim sürecini andırır. Bergson da bile özellikle Madde ve Bellek'te bu izler sürülebilir. Biz özellikle sinemayı kurtaracak olan nefesin zamanın ve ikonografinin alt edilmesinden geçtiği düşünüyoruz. Elbette bu müzakereler çok su götürür. Zenon'un temel

edasıyla sınırsız bir bölünmeye tabi tutmuştur. Nesnede ve mekânda görmediğimiz zaman ilişkileri iki şekilde aktarılır burada: su akışkanlığı ve rüya ile. Çekim esnasındaki zaman olduğu gibi en akışkan haliyle sunulur. Zamanın gerginliği ve yoğunluğu bir bakıma eğitime tabi tutulur. Montaj yerine çekimde karar kılarak. Olmuşu değil oluşa yöneltiriz gözlerimizi. Fakat oluşu görmek için bir çift göz yeterli gelmez. Yoksa film bir üretim malzemesi olurdu. Yorulacağız ki ferahlayalım. Eisenstein'nın tersine işleyen bir zaman algısı oluşturur Tarkovsky. Tüm sinematografisi figürsel olarak çekimde vücut bulur. Sinema propaganda aracı olmayı reddeder. Yine de söylediğimiz gibi Deleuze için olan bizim için de geçerli. Her şeye rağmen bunca emek yüzeysel olmaya mahkûmdur. Çünkü zamanla yapılan müsabakayı kazanamayız; lakin adımızı taş kazısak yeter. Modernitede zaman o kadar güçlüdür ki, onun karşı baskısı çekimin dışına taşacaktır. Montaj kendiliğinden çalışmaya başlayınca zamanın içine kümelenir.

Bu noktada Tarkovsky'nin sinemadan anladığı “zamanın plan içinde ve boyunca nasıl aktığıydı.”¹⁸ Plan ile montajın kavgası klasikle modernin kavgasıdır bir anlamda. Montaj, seri üretime tabi tuttuğu imge bombardımanı ile insanın kitle “uyutma silahına” (mass-media) dönüşünün kaynağıdır. Deleuze zaman-imgede ele aldığı birçok noktada bu kısma atıf yapar. Tarkovsky bunu “Mühürlenmiş Zaman”da anlatır. Zaman içimize işlemiştir. O bir atmosferdir. Modern insan varlıkla ilintili olan bağı koparınca zamanın yalnızca bir nesnesi olabilmıştır. Hegelci tarihe olan düşkünlüğü de burada yatar. Heidegger'in Daseinci varlığı, modern tarih anlayışına bir tokat gibi inmeliydi. “Buradayım ve burada olduğumu biliyorum.” der gibi. Ancak o zaman insandan bir medet bekleyebiliriz. Zaman nedir? Tarihsel bir gelişme mi? İlerlemeci bilimin tutuşturucu yankısı mı? Elbette hayır. O artık fark edilebilir oluşa çivisini çakan bir çekiçtir. Ölü adamı canlandıralım. Mermerin içindekini görmesini sağlayalım. Çünkü sinema, bölük pörçük bir gerçeğin kof tutmuş ağaç dalları olmaktan çok, kökü zeminle sübuta ermiş, çağın biat ettirmesine aldırmandan gökyüzüne değen bir hakikat damlasıdır.

Tarkovsky üst üste bindirilmiş bir öğeler dizisini içine sindiremezdi. Buna dayanamazdı. Bir rüya yakalamak istedi. En ince ayrıntısına kadar hatırlanabilen, Bresson'un ermiş elleri gibi. Kıvrımları belli. Tuttuğu yere bağımlı değil ama yine de bağlanacaksa yalnızca ona bağlı. Uzun bir susamışlıktır o izleyici için. İzleyici artık orada kaderine rıza göstermeyecektir. Ego denizinden çıkan

düşüncesi hareketin ve çokluğun mümkün olmadığıdır. Bunun için kullandığı meşhur örnek Akhilleus ve Kaplumbağa Paradoksu'dur. Bu meselde Akhilleus kaplumbağa ile yarışa girer. Akhilleus başlangıçta ona avans verir. Zenon'un iddiası Akhilleus'un kaplumbağaya asla yetişemeyeceğine yöneliktir.

18. BAKER, a.g.e, s. 105.

İkarus'a şimdi hakiki bir teneffüs lazım gelir.¹⁹

Filmin en önemli üç ögesinden biri olan (diğer ikisi uzam ve fiildir) zaman, Stalker'da sanki tek bir plan içerisinde akmaktadır. Çekimler arasında zaman aralığı bulunmaz. Bu yönüyle Tarkovsky zamanı adeta ifşa eder. İfşa da edilse zaman geçmektedir. Varlığı her kadrajda gözetim altında tutulur. Zira kayıp gittiğinde çığırından çıkar. Çağrısı olmayan zaman, modern insanın baş düşmanıdır. Anladığımız kadarıyla Tarkovsky'nin zamanla ilgili düşüncesi onun mekanik işlevine olan karşı çıkışı. Bu yüzden bütün bir filmin kendisi tek plafnın eseri olarak montajdır.

Stalker'da Yolculuk esnasındaki dinlenmelerden birisi İz Sürücü ve köpek

4- Doğumdan Ölüme Doğru Bir Hicret: Su

"Bölge nedir? İnsanın kat etmek zorunda olduğu hayat, hepsi o kadar." (A. Tarkovsky)²⁰

19. İkarus, Giritli mimar Daidalos'un oğlu, dünyada ilk uçan adam olarak darbimesel olmuştur. Baba oğul, Kral Minos'un emriyle kendi yaptıkları Labyrinthos'a kapatılınca Daidalos buradan kurtulmanın çarelerini aramış ve kendisi ve oğlu için bir çift kanat yapmıştır. Onları bal mumu ile omuzlarına yapıştırmış, uçmadan önce İkarus'a alçaktan ve fazla yüksekte uçmaması gerektiğini tembihlemiştir. Elbette İkarus babasının sözünü unutmuş, gururuna yenik düşerek zafer sarhoşluğu içerisinde enginliklere uçmaya devam etmiştir. Bir süre sonra güneş kanatlarını eritmiş ve İkarus denizin dibini boylamıştır. (ERHAT, Azra, Mitoloji Sözlüğü) İnsan tatmininin ötesinde, zevkin ötesinde şeyler istemelidir. Bunun içinse İkarus'a verilen öğüt gibi anahtar kelime vasat (ölçülü) olmaktır. Hakiki teneffüs ölçüdür.

20. TARKOVSKY, age., s.177.

Suyun teması, zihni (logosu) ve ruhu saplanıp kaldığı dipsiz kuyudan çıkarır. Onun teması doğurganlık ve sükûn; akışkanlığı ise gücün reddedilerek zayıflığın erdemli vurgusudur. O yaşamın ana teması olarak vazgeçilmezdir. Stalker’de su vurgusu farklı şekillerde ele alınabilir.

Ortalama dört dakika süren su sekansı kısa bir medeniyet tarihinin özeti-
dir. Tıpkı Godard’ın “Rastgele Baltazar” (Au Hasard Balthazar)²¹ filmi için
söylediği gibi. Burada olay-tarih vurgusu keskindir. Lakin tarihin kuvvetini

topladığı olayın kırılmaya tabi tutulu-
şu gözler önüne serilir. Su sekansın-
da görünen Hollandalı ressam Jan Van
Eyck (1390-1441)’in Gent Altar Panosu
içinde yer alan Vaftizci Yahya kesiti-
tidir. Gent Altar Panosu, Jan’ın kardeşi
Hubert ile yaptığı bir çalışmadır. Tarko-
vsky için hem Jan Van Eyck’in hem de
Vaftizci Yahya’nın ayrı önemi olduğu dü-
şünülebilir.

Bölgede suyun içinde Aziz Yahya kesiti

Van Eyck kardeşler büyük yeniliklere rağmen sanatta gelenek ve görenekleri uygulamaya devam etti. Matematiksel perspektif kuralları, bilimsel anatominin gizemli salvoları ve saf akıl (ratio) için kurban edilen bedenler gibi konular henüz Kuzeyli ustaların sakin yaşamlarını alt üst etmemişti. Onlar modern çağın baskın görüşlerinin başladığı bu

çağda Orta Çağlılıklarını sürdürdü. Tarkovsky’nin Eyckler’de bulunduğu daha da önemli nitelik, kılı kırk yararcasına yaptıkları ustalık olmalı. Sanat anlayışlarında her bir ayrıntı derinlemesine gözlemlenebilir. Manzara olsun, figür olsun en ufak ayrıntıları denetleyebilirsiniz. Kardeşler sabrın timsalidir. Yaratılana, özellikle doğaya sadıktırlar.

Eyck kardeşler için tablo doğanın bir aynasıydı adeta. Onlar da devrimciydi. Lakin geleneklerinden kopmadılar. Hatta sırf bu şekilde XV. yüzyıl sanatına örnek oldular. Gent’te bulunan bu sunak resminde kuzu olarak sembolleştirilen İsa geleneği sürdürülmüştür. Bu alt yapı, Yahya’nın Yeni Ahit’te-

21. Au Hasard Balthazar 1966 Robert Bresson Filmi. Jean Luc Godard bu film için bir buçuk saatte medeniyet tarihi demiştir.

Jan Van Eyck Ghent Altar Panosu/ Açık Şekli (Kaynak: Khan Academy)

ki “Ve görüyorum ki...hiç kimsenin sayamayacağı kadar büyük bir kalabalık, her ülkeden, her cinsten, her ırktan ve her dilden, tahtın ve kuzunun önünde durdular...” ayetinden alınmıştır.²² İsa’ya bir şekilde Tanrının Kuzusu diyen Vaftizci Yahya’dır. Vaftizci, yani arındırıcı. Yahya’nın konumu Stalker’da sudur. Zekariya’nın yalnız kalmasına izin vermeyen Yahya. Su, gözle görülmeyen gözenekleri dolduran, en ulaşılmaz denilen dağları aşan ve

Yahya en katı gönüllere bir şifa olacak olan. Sanattan bir katharsis²³ bekliyorsak bu aşkınlıkta olmalıdır.

Kardeşler çağın ağrı olmayı reddettiler. Bunun delilini, eserleri Arnofili’nin Evlenmesi’nde bulabiliriz. Tablodaki aynanın üstünde şöyle yazıyor Eyck: “Johannes Van Eyck buradaydı.” Çağa tanıklığını ilan ediyor sanatçı. Belki tablodaki şahitlerden biri odur. Tablodaki sadakatin timsali köpek, bölgede İz Sürücü ile birlikte.

Ne olursa olsun, bir çocuğun yeni bir şeyi gördüğünde yaşadığı sersemliği Eyckler modernizme karşı sergilemediler. Tarkovsky’nin bu mesele ile büyük film yapması arasında bir bağ olduğu üzerine kafa yormak gerekir.

Tarkovsky için Yahya, doğallığı ve sükûneti temsil edebilir. O, saflığın ve akışkanlığın simgesidir. Yahya suyun her özelliğini bünyesinde taşır. Su temizleyici ve arıtıcı olarak Stalker’da vazgeçilmez bir unsurdur. Su sekansı tarihin ve

22. GOMBRICH, E.H., Sanatın Öyküsü, Cep Baskısı, Remzi Kitabevi, s. 175.

23. Katharsis Aristotelesçi manada arınmadır. Aristoteles sanatı tutkularından arınma aracı olarak iç dönük bir hareket biçiminde görür. Bize göre bu herkesin kat etmesi gereken bir iç yolculuktur. Düşündüğü üzerine düşünebilen, düşünce katmanları arasında mekik dokuyan insanın uğrak yerlerinde bu arınma beklemektedir. Burada insan huzuru da mutluluğu da acıyı da belirli bir seviye olarak görebilen insandır. “Katharsis”in ille de bir ahlaki diktede bulunması gerekmiyor. O ahlakın ötesine el sallayabilen özel anlarla birlikte yürür. Bu anlar birleşerek hayat olur. Sanat dediğimiz hayattan ayrılmaz bir şeydir. Hayat ne kadar ciddi ise sanat da o kadar ciddi icra edilir. Kastedilen estetik manada bir güzel anlayışı değil zira estetik zevk ve piyasa makineleri ile çalışır.

Arnofili'nin Evlenmesi (kaynak: E.H.Gombrich/Sanatın Öyküsü)

insanın akışı gibi süzülür. Sanki bu kubbenin altında hiçbir şey sudan daha naif ve açık değildir. Halis olan- dır o, muhlisini arar. Stal- ker'da en muhlis karakter haliyle İz Sürücü'dür.

Su ayrıca Kuran'da ve Eski Ahit'te oluşumun ana maddesidir. Her şey su- dan yaratılmıştır. Sokrates öncesi Yunan filozoflarını hatırlarsak, Thales'in de içinde olduğu Sokrates öncesi Yunan Filozofları dönemi, Batı dünyasında hem felsefenin başlangıcı kabul edilir hem de doğa- ya ait ilk gözlemler. Thales için su her şeyin, ilkesi veya doğasıdır. Dün- ya suyun üzerinde yüzer.²⁴ Kaldı ki Aristoteles, bu gö- rüşün yalnızca Thales'e ait olmadığını "Metafizik"te

ilan etmişti. Homeros, Yaratılış şiirinin başında dünyanın okyanus ortasında yüzen bir kara parçası olduğunu söylemekteydi.

Su, aynı zamanda doğumun en önemli unsurudur. Cenin bir suda yaşar. Pla- sentanın içi su ile doludur. Çocuk burada beslenir. Onun ilk sübuta erdiği yer sudur. Stalker'da bu zaman zaman göze çarpıyor. Bölgede uzun dinlenmeler boyunca cenin pozisyonunda yatılır. Bilim adamı ve yazarın doğumu henüz gerçekleşmemiş bile olabilir. Film böylece insanın en yüce duygularından birini tartışmaya açıyor. İnsan bu dünyada kalbinin bir köşesinde bu değeri taşıyarak yaşar. Böyle bir duygu ancak su ile bağlantılı anlatılabilirdi. Biliyo- ruz ki içinde yaşadığımız durumlar silsilesi her duygunun tatmini üzerine kurulmuştur.

24. ARSLAN, Ahmet, İlkçağ Felsefe Tarihi: Sokrates Öncesi Yunan Felsefesi, İstanbul Bilgi Üniver- sitesi Yayınları İstanbul 2017, s. 87-88.

5- İnanç ve Şüphe Savaşı: Bölge

“Nasıl ruh deveye, deve aslana ve nihayetinde aslan çocuğa dönüşür.” Deve taşıyan hayvandır. Yerleşik değerlerin ağırlığını, eğitimin, ahlakın ve kültürün yüklerini taşır. Bunları çölde taşır ve orada aslana dönüşür: Aslan anıtları kırar, yükleri ayaklar altında çığner ve tüm yerleşik değerlerin eleştirisine girer. Son olarak aslana düşen, çocuğa yani Oyuna ve yeni bir başlangıca yeni değerlerin ve yeni değerlendirme ilkelerinin yaratıcısına dönüşmektir.”(Nietzsche’nin Böyle Buyurdu Zerdüştünden aktaran Deleuze²⁵)

“Bölgeye karşılık gelen şey bölgenin olmamasıdır.” diyor Tarkovsky. Bölgeyi bu haliyle meydana getiren İz Sürücünün kendisidir.²⁶ Bölge bir imtihan yeridir. O, bu açıdan ya hakikattir ya da mucize. Bölge aslına bakarsak oda (room) ile birlikte düşünülmeli. İnsanın en dipte kalmış dertlerine bir çare olarak. Ne olabilir en derindeki arzu? Dalga kıran olarak inançsızlık, dalga kuran olarak inancın inşası. İnanç ya da inançsızlık çelişkisi. İnsanın yaşamı üzerine düşünüldüğünde çözemediği şey, en derine ulaşırken en yüzeyde olan arzularımızdan vazgeçmemiz gerektiğidir. Bu anlamda öne aldıklarımızı ve ertelediklerimizi düşündürür. Unutmayalım ki yaşam iştihası içinde kaybolur insan. Oysa onu kenardan seyretmek gerekirdi. Bazılarımız yıllarca oda oda dolaşırız, bazılarımız yıllarca kalırız orada. Ratio kurbanı olmayacak insan; inancına telaş içinde kefen aramayacak. Hayatımızın doğruyu bulduğumuzu zannettiğimiz en kesin faslında, hala bir arayış yoksa kurşuna dizilmesi muhtemel mahkûmuzdur ama aynı anda kurşunu da sıkanızdır.

Bölge, oda ile birlikte inanç sorunu üzerine odaklanır. Oda, arzuları yerine getirir lakin yalnızca şüphe katılmadan inananlarınkini; bu yüzden ne bilim adamı ne de yazar odanın eşliğinden geçmeye korkarlar. Zira onlar imanlarından emin değildirler. Burada değildirler. Zaman ve zemin altlarından kayıp gitmiştir. Onlar eşikten dönmeyi tercih ederler. Kimileri bir medeniyet tarihi boyunca bekler o eşikte, kimisi ise eşığe doğru bir yol dahi tutamaz.

Bölgede en uzun yol en güvenilir yoldur. İnsanın en büyük trajedisi uzun yola hüküm giymesinde yatar. Aynada kendini görmeye başlayan yazar ve bilim adamı dehşete kapılınca uzun yol anlamını yitirdi. Bölgeye gidilen yolun esası ulaşma fikrinden vazgeçmektir. Gidilmese dahi izler bellidir. Modern dünyanın zehri olan hız ve haz ifsadına bir kafa tutuş. Bir imkân diyoruz bu kinizme karşı. Kalan son imkân.

Temporal olana karşı, uzmanlaşmaya karşı, bilgiyi ihata etmeye cüret eden düşünür bilim adamına karşı ve Hegel’in şaşı diyalektiğine karşı insanın sır-

25. DELEUZE, G., Nietzsche, çev. İlke Karadağ, 3.baskı, Otonom Yayıncılık, 2016 İstanbul, s.7.

26. TARKOVSKY, A., Şiirsel Sinema, Der. John Gianvito, çev. Ebru Kılıç, İstanbul 2009

tındaki ağırlıklarını bırakma serüvenin başlangıcındayız artık. Bir kişi bekliyoruz. Yanlışı yoklayacak, diyalektiğe kurşun sıkacak, gayba hakikat ile saldıracak bir kişi.

Sonuç: Bu Mesele Kapanmadı

“Uyurgezerlik, bütün psikolojilerin başlangıç noktasıdır. İyi de, psikoloji nedir ki? Bir kötülük mü? En cesur yüreklilerimiz dahi, gerçekten ne bildiğini söyleyebilecek cesarete sahip değillerdir...”²⁷

Bugün geldiğimiz noktada ister modern ya da postmodern olsun, isterse dindar karakteristiği olsun dünyaya bakış açısı, almak için atmaktır. Verdiğini muhakkak bir karşılığı varsa verir. Baudrillard’ın simülasyonunda yaşar. İstemeyi bilmez. Toprak ve suyun döngüsü dışında yaşar bir bakıma. İstemeyi dünyaya sımsıkı bağlanmada görür. Çıplak gözü kördür. Şaşkın çehresini hendese üzerine kurmuştur. Hiçbir yerde ve zamanda yaşar. Oz Büyücüsü’ndeki korkuluktur. Etrafını saran kuzgunlara veryansın etse de harcı haşyet değil olgusal dünyaya bir isyandır. Nietzsche’nin dediği gibi olguları da yoktur aslında sadece kanaatleri vardır. Hangi istasyonda durursa dursun oluşu kaçırmıştır.

Hayat aceleye getirilmeyecek kadar hatayla hemhaldir. Bir de insanın hazır olmakla ilgili ontolojik sorunlarını düşünürsek mevzu daha iyi anlaşılır.

Tarkovsky, Ulus Baker’in ifade ettiği üzere tarihi ilmek ilmek örmüştür. Hem de bunu yapmak istemeyerek. Andrei Rublev’de bu daha belirgin olsa da Stalker’da minörleşmiştir. Joseph K.’nin davası gibi.²⁸ Dava’daki o yüksek tavanlar, bitmeyen dosyaların geçit törenleri ve Joseph K.’nin bir kafesin içinde slalomları. Olayın büyüklüğüne minör bir çekiçle ufak dokunuşlar yapılmıştır. İz Sürücünün dokunuşlarını andıran dokunuşlar. Olayın büyüklüğüne karşı insanın küçük teması, aynı olayın abartısına bir tokat gibidir. Devasa hukuk makinesinin arıza verişleri. Büyük takım elbiseli kerestelerin adam yerine konmayışları bizi hüzünlendirmeyecek mi? Kim kimi ne için yargılıyor? Yasaların insana saldırışlarına karşı eylemsiz direnişler. Dava hep tehir edilir. İnsan ise her tehir edilişte daha canlı çıkmalıdır.

Hızlı akandan medetimiz yoktur. Tarkovsky ve Bresson montaj hastalığına karşıdır. Bunda da haklıdırlar. Bu yüzden Tarkovsky sinema yapmamış, şiir yazmıştır. Bir şeyi karşıdakini rahatsız etmeden ya da gözüne sokmadan

27. NİETZSCHE,F., Putların Alacakaranlığında, çev. Yusuf Kaplan, İstanbul 2015,s.7.

28. Franz Kafka, Dava, 1962. Asıl vurgumuz özellikle Gilles Deleuze ve Felix Guattari’nin Kafka - Pour une littérature mineure (Kafka: Minör Bir Edebiyat İçin) eserine ve Dava’nın 1962’de Orson Welles tarafından yapılan serbest uyarlamasıdır.

nasıl ifade edebiliriz? Dolaylı eylemle.

Tarkovsky'nin sıklıkla üzerinde durduğu "Silindir ve Keman"daki emek vurgusu Stalker'da tamamen insanüstü bir çabayı gerekli kılmış gibi görünüyor lakin insanın bizzat kendisi çabanın(sının) ürünüdür.

Nietzsche'nin çölü (Stalker'da sepya dünya) bölgede belirsiz izlerine dönüşür. Özgürlüğün zorbalık çağında paket haldeki kölelik geçerli akçedir. Bu çağda uyurgezerlik sıradan bir psikolojik rahatsızlık değildir. Farkında olmadan yaşamak, isteklice buna tahammül etmektir. Ne olursa olsun yaşamayı değil; düzgün yaşamayı şiar edinenlerin sinemasıdır Tarkovsky sineması. İnsan yalnızca mutluluğu hedef alarak yaşamaz. Pratik sonuçlara dönük yaşamak, avanta duygusunu ve diyalektik ahlakı benimsemek insan oluşumuz ya da olmayışımızı belirleyen ölçüt olacaktır. Diyalektiğin ifsat edici metodolojisi hayatımıza kast etmiştir. Stalker'da yazarın gayya kuyusuna attığı taş başımızı yarmadan ufuktaki tepeye gözümüzü dikelim.

Kazanç hastalığı insanı bitirdi. Denge olmadan önde olamazsınız. Önde olmayı reddederek zaten öndesinizdir. Stalker böyle bir tutam çiçek gibi elimize tutuşturulmuştur. Koklasan olmaz, başka birine hediye etsen olmaz. Biz de suya bıraktık.

Kaynakça

ARSLAN, Ahmet, İlkçağ Felsefe Tarihi: Sokrates Öncesi Yunan Felsefesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2017

ERHAT, Azra, Mitoloji Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2008

BAKER, Ulus., Beyin Ekran, Der. Ege Berensel, Birikim Yayınları, İstanbul, 2011

BENJAMIN, Walter, Estetize Edilmiş Yaşam, çev. Ünsal Oskay, Der Yayınları, İstanbul 1995

DELEUZE, Gilles., Cinema 2: Time-Image, University of Minnesota Press, From French Translator Tomlison, T., Galeta, R 5th. Printing, 1997

DELEUZE, Gilles, Nietzsche, çev. İlke Karadağ, 3.baskı, Otonom Yayıncılık, 2016 İstanbul

FERRY, Luc, Gençler İçin Batı Felsefesi, çev. Devrim Çetinkasap, İş Bankası Yayınları, İstanbul 2017

GOMBRICH, Ernest H., Sanatın Öyküsü, Cep Baskısı, Remzi Kitabevi,

HEIDEGGER, Martin “Sanat Eserinin Kökeni” (Der Ursprung des Kunstwerks), çev. Fatih Tepebaşılı, de ki Yayınları, Ankara, 2011

NIETZSCHE, Friedrich, Putların Alacakaranlığında, çev. Yusuf Kaplan, İstanbul 2015

ZIZEK, Slavoj Tarkovksy, çev. Mehmet Öznur, Encore yayınları, İstanbul, 2014

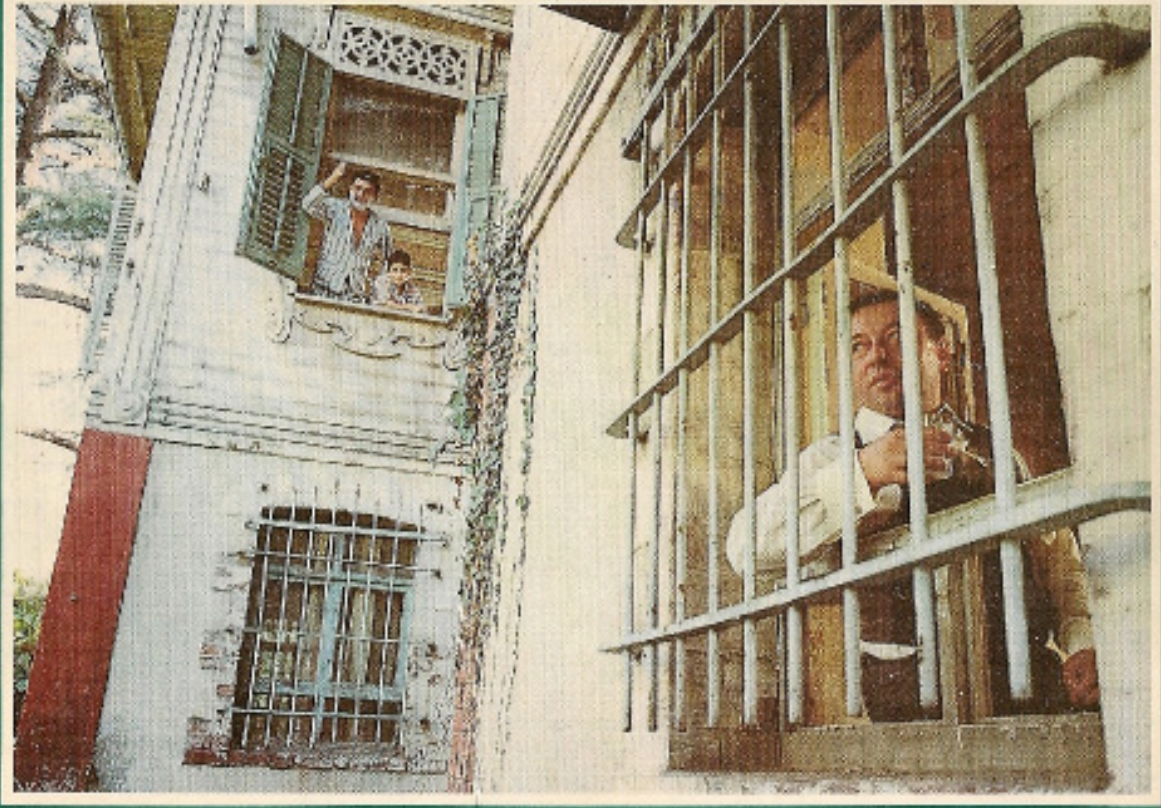
TARKOVSKY, Andrey, Mühürlenmiş Zaman, çev. Füsun Ant, İstanbul, 2008

TARKOVSKY, Andrey, Şiirsel Sinema, Der. John Gianvito, çev. Ebru Kılıç, İstanbul, 2009

TARKOVSKY, Andrey, Sculpting In Time: The Great Russian Filmmaker Discuss His Art, From Russian Translator Kitty Hunter Blair

WATSON, Peter, Fikirler Tarihi “Ateşten Freud’a”, çev. Kemal Atakay, Nurettin Elhüseyni, Kaya Genç, Barış Pala, Bahar Tırnakçı, YKY, III. Baskı, İstanbul, 2017

YÜCEFER, Hakan, Potansiyelleri Düşünmek Deleuze’de Virtüellik, Oluş ve Tarih, Gilles Deleuze: Ortadan Başlamak, COGİTO, 82,87-115, İstanbul, 2016

BİR TUNÇ BAŞARAN FİLMİ

PİANO PİANO BACAKSIZ "EVİMİZİN İNSANLARI"

RUTKAY AZİZ • EMİN SİVAS

ÇİÇEK FİLM / ARIF KESKİNER

Hey Bacaksız...

Piano Piano!

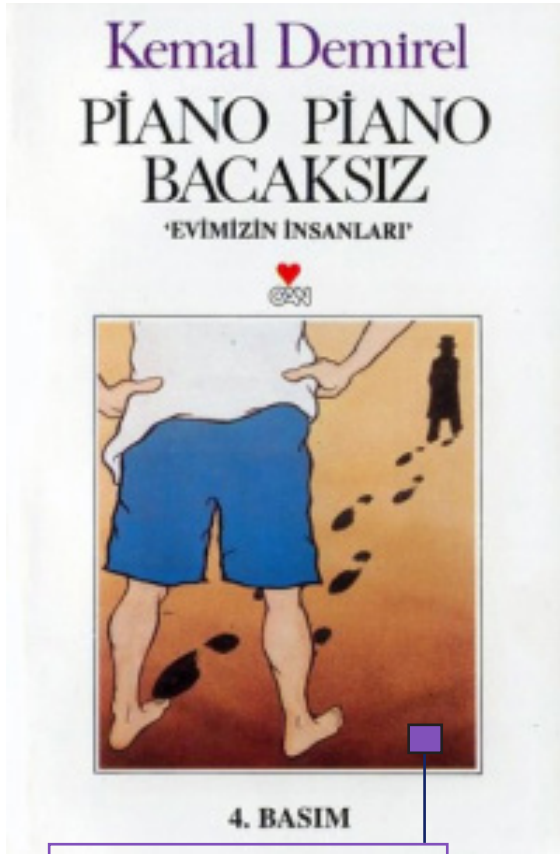
Yazar: Berna Güler

- Piano piano... bacaksız
- Kerim dayı piano piano ne demek?
- Yavaş yavaş demek... İtalyanca

Kemal Demirel'in biriktirdiği anıların bir derlemesi "Piano Piano Bacaksız (Evimizin İnsanları)" kitabı, Ümit Ünal başta olmak üzere; Tunç Başaran ve Kemal Demirel'in senaryolaştırmasıyla 1991 yılında Piano Piano Bacaksız ismiyle beyaz perdeye aktarıldı. Caz esintili, döneminin ötesindeki film müziklerini Can Kozlu öyle güzel yapmış ki, asillik ve naiflik harmanı olan bu filme gıpta etmemek mümkün değil. 81 dakikalık filmin oyuncu kadrosu ise tam bir yıldızlar geçidi! Emin Sivas ve iç sesine hayat veren Müşfik Kenter, Rutkay Aziz, Yaman Okay, Ayşegül Ünsal ve Taner Barlas başta olmak üzere birçok isim bize göz kırıyor.

1. Bacaksız: Kemal Demirel

1926 İstanbul doğumlu yazar ve yayıncı Kemal Demirel, Taksim Lisesi'nde okuduktan sonra, İstanbul Üniversitesi'nde 2 yıllık bir Matematik-Astronomi bölümü macerasına giriyor. İzmit Askeri Hastanesi'nde yaptığı 3 yıllık inzibat subaylığının ardından ilginçtir ki 1964'te serbest muhasebeci oluveriyor. Fakat 1966 itibariyle Yankı Yayınları'nı kurmasıyla birlikte akabinde içindeki yaratıcı ruh şahlanıyor!

Kaynak:hermeskitap.com

1966 itibariyle kendini tüketene kadar eser veren Demirel'in ilk göz bebeği ise 1966'da yazdığı ve '73-74 yıllarında Devlet Tiyatrosu'nda sahnelenen oyunu Antigone. Bunun dışında pek çok oyun, hikaye, anı-deneme, roman ve senaryo kaleme alan Demirel'in tüm bacaksızlara bıraktığı en güzel miras da bu olsa gerek!

2. Bacaksız: Tunç Başaran

İstanbul'da 1938 yılında hayata gözlerini açan Tunç Başaran, tiyatrocusu Meriç Başaran'ın kardeşidir. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde okuduğu zamanlarda ünlü yönetmen, senarist, oyuncu, yapımcı ve futbolcu olan değerli Mem-

duh Ün ile tanışınca her şey değişmiştir. Memduh Ün'ün asistanlığını yapan Başaran; Ertem Göreç, Ömer Lütfi Akad, Atıf Yılmaz ve Halit Refliğ'in de asistanlığı yaparak bacaksızlık konusunda büyük adımlar atmaya başlamıştı bile.

İlk yönetmelik duygusunu 1964 yılında “Hayat Kavgası” filmiyle tadan Başaran, 80’li yıllarda Magnum Film Şirketi’ni kurarak yapımcılık hayatına da giriş yaptı. “Uçurtmayı Vurmasınlar”, “Sen de Gitme”, “Abuzer Kadayıf” gibi Türk sinemasında yer edinmiş güçlü filmlerin yönetmeni Tunç Başaran da, az bacaksız değil!

Bir gram yağ için hasretlik çeken ama sokakta dağıtılan yemeklerden bir kap alıp evde suyla arttırınca dünyanın en mutlusu olan buruk bir samimiyet hakim bu evde.

3. Bacaksız: Kemal ve Evinin İnsanları

Bak Kemal ne kadar güzel; bütün gün Beyoğlu’ndan çamaşır topladı, fırından köz getirdi, çamaşırını yıka-
dı, karnını doyurdu, şimdi şarkı söyleyip mutlu olabiliyor. Şarkı söyleyebiliyor, düşün bir kere! Üstelik sesi de güzel değil...

1933-40’lı yıllar arasında Adolf Hitler’in tehdidini Kasımpaşa’dan hisseden insanların olduğu bir dünya var. Yoksulluk bir yandan, kapıda bekleyen kara kış bir yandan, kaos hakimiyetinde sürüklenen insanların hayata tutunma umudu aramaları bir yandan... İşte Kasımpaşa’da tüm bu zorluklara beraber göğüs geren, tabiri caizse bir konakta komün yaşam süren bir grup insanın, evdeki bacaksız Kemal’in gözünden hikayeleri anlatılıyor bize. Kemal Demirel’in adını taşıyan bacaksız Kemal ve insanların yek vücut bir aile oluşları anlatılıyor. Her biri ayrı bir karakter ve hikayeye sahip tiplerin tek dertleri, günü sıcak ve karınları tok bitirebilmek. Her biri ayrı işlerde çalışan bu insanların bazısı o gün eve eli boş gelse de, tencerede pişen herkese pay ediliyor. Bir gram yağ için hasretlik çeken ama sokakta dağıtılan yemeklerden bir kap alıp evde suyla arttırınca dünyanın en mutlusu olan buruk bir samimiyet hakim bu evde.

Kemal’in ve evdeki herkesin tek umudu –onları bu sefaletten kurtaracak kişi- Kerim Dayı. Kerim Dayı; okumuş, bilgili ve sessiz bir tiplere. Odasında koskocaman bir İtalya posteri ve bir de içindekini filmin sonunda öğreneceğimiz beyaz bohçası var. Kemal biliyor ki, Kerim Dayı bu posteri indirdiği gün buradan gidecek. Bu yüzden her gün kontrol ediyor odayı. Bir nokta da; Kerim Dayı’nın posteri duvardan indirmesi demek, hepsinin kurtuluşu demek. Çünkü Kerim Dayı gidiyorsa, para bulmuş demektir. Onlara da para vermeden asla buradan gitmeyeceği de bir gerçek. Yine de Kemal, ne Kerim Dayı’nın gitmesini ne de paralarının olmasını istemiyor içten içe... Onun için en büyük sihir, bir arada, bu büyük sefalette bile birbirlerine bağlı ve mutlu yaşayabilmeleri çünkü.

“...bizimkiler akşama yemek olmayınca kavga bile etmiyorlar.”

Evdeki diğer önemli iki figür: Feriha ve Senai. Fabrikada çalışan Feriha ve zamanında Berlin’de felsefe okurken esrara alışıp okulu bitiremeyen, böylece ülkesine dönen Senai’nin beraberliği, Kemal’in çocukken anlayamadığı ama büyük gözünden –iç sesiyle- görebileceği en büyük aşkı hissettiriyor. Nasıl ki, Kerim Dayı için cebinde sakladığı fotoğraftaki kadın Napoli’yse, Kemal için de Feriha İstanbul! Kemal, içinde olduğu bu yoğun aşkı o kadar benimsiyor ki, Senai ve Feriha’nın birbirlerine aşık oluşlarını seviyor, Feriha’yı da İstanbul kadar güzel görüyor haliyle. Bu yoğun duyguların yanı sıra Senai’nin yer yer yaptığı Hitler eleştirileri de filmin politik temasını vurgular nitelikte.

**“Biz namuslu
hırsız kızım, senin
kocan gibi amuduyla
götürmüyoruz.
İhtiyacımız kadar
çalışıyoruz!”**

Kemal’in çekirdek ailesiyse tam bir fiyasko! İçkici, kumarbaz ama gururlu ve kendini baba olarak çok sorumlu gören Hasan, yumuşaklık ve sertlik arasındaki çizgiyi bir türlü tutturamıyor. Kemal’i sürekli hayata hazırlamaya çalışan Hasan, bazen onun para kazanmasını, kimseye boyun eğmemesini öğütlerken bazen de okumasını istiyor. Kendi yetersizliğinin boşluklarını Kemal’le kapatmaya çalışan Hasan’ın, Kemal’i derinlerinde bir yerlerde çok sevdiğini de göz ardı edemem. Annesi Asiye ise bu hayattan bıkmış ama yine de mutlu olmaya çalışan, Hasan’la çok sık kavga eden bir tiplene. Asiye’nin filmdeki asıl mesajı ise, aç kalmamak için “ailenin” ara sıra yaptığı masum hırsızlıkları sürekli sorgulaması-sorgulatması.

“Biz namuslu hırsız kızım, senin kocan gibi amuduyla götürmüyoruz. İhtiyacımız kadar çalışıyoruz!”

Arabacı Tefik ve annesinin arasındaki mükemmel anne-oğul ilişkisine hayran olmamak elde değil. İki yan karakterin hikayedeki dolgunluğu ve tamamlayıcılığı fazlasıyla yerinde verilmiş. Münevver ve Hızır gibi diğer yan karakterler de, ayrı hikayeleri olan ve bir şekilde bu evde bir araya gelmiş insan manzaralarını sunuyor seyirciye. Eve yeni taşınan dul bir kadın ve küçük kızını da direkt kendi aileleri gibi benimseyen ev halkı, onları da kayırmıyor ya da para kopartmaya çalışmıyor. Aksine kira ya da yemek konularında aynı toleransı tanıyıp, aynı sofrayı paylaşıyorlar. Yan karakterlerin de bütünden ayrı hikayelerinin oluşu ve bütünde tüm aileyle kusursuz birlikteliğin elde edilmesi takdir ister bence!

Filmdeki en güzel detaylardan biri de, Kemal'in filmin başından itibaren ayaklarının hep çıplak olması. Bir çift ayakkabısı bile olmayan Kemal, eve yeni taşınan komşu kızın ayakkabılarını kaçırap giyiyor ara sıra. Gündüzleri sinemada çalışan Kemal, çalışırken ayakkabılar kirlenmesin diye ayağına giymiyor, cebinde taşıyor. Sadece eve gidip gelirken ve sinemada film izlerken ayakkabıları kullanan Kemal, geceleri ise ayakkabıları yerine bırakıyor.

“En büyük umudum; birgün, yeterli paraya sahip olunca, bu lastik çizme-lerden alabilmektir. Benim olmasalar bile çizmeler vardı ya, birgün benimde olabilir demektir bu...”

Kerim Dayı çok hareketli olan ve çat kapı sürekli olarak odasına giren Kemal'e İtalyanca “yavaş yavaş” anlamına gelen “Piano Piano, bacaksız” diye sesleniyor. Kemal'den başka kimseyle peki iletişim kurmayan Kerim Dayı, odasında devamlı sahte sikke yapmaya çalışıyor. Yaptığı sikkeleri bir eser kaçakçısı ya da antikacıya satarak hem aileyi hem de kendini kurtarmanın derdinde durmadan çalışıyor. Ev halkı da kolektif bir çalışmayla Kerim Dayı'ya yardım etmekten geri durmuyor. Beraber yatıp beraber kalkan, ne bulursa onu yiyen, iyi-kötü demeden herkesi kabullenen bu ev Kemal için o kadar

büyük mutluluk ki, Kerim Dayı'nın sikkeleri yapabilmesini hiç istemiyor aslında. İçine mi doğuyor nedir, sanki büyük insanlar parayla değişir gibi geliyor Kemal'e...

Filmin sonunu yine ve yine söylemiyorum fakat bu defa, başka bir sebebim var. Filmin sonunda Rutkay Aziz'in tiyatral büyük tiradını dünyadaki herkesin izlemesi gerekiyor, hissiyatım beni buna itiyor. Evet, bu da benim 4. bacaksız olduğumun bir kanıtıdır!

“İnsanın yoksulu çocuksa benim gibi; barıştan yanadır, yani umuttan yana...”

Travma ve Kuşaklararası Aktarımı

Yazar: İpek Türel

İnsan yavrusu, annesiyle göbek bağı kesilip ilk kez ciğerlerine havayı soluduktan sonra, biricik ve bağımsız bir canlı olarak bu dünyadaki hayatına başlıyor. Annemizle somut bağımız her ne kadar burada kopmuş olsa da ebeveynlerimizle aramızdaki bağ aynı zamanda bizim gerçekliğimizi de oluşturuyor.

Dünyaya gelirken, kendimizle birlikte bizden nesiller öncesine dayanan bir genetik mirası da yanımızda getiriyoruz. Baştan aşağı dış görünüşümüz bu genetik mirastan etkileniyor. Sahip olduğumuz bazı kalıtsal hastalıkları dahi bizden önce yaşamış akrabalarımızdan alabiliyoruz. Peki DNA ile taşındığını bildiğimiz yüzlerce özelliğimizin dışında, bizden birkaç nesil önce yaşamış akrabalarımızın anılarını, yaşadıkları travmaların nesiller arasında taşınarak bize ulaşmış olma ihtimali var mı?

Son yıllarda nesiller arası travma geçişine ilişkin olarak çeşitli araştırmalar yapılıyor. Bunların bir kısmı epigenetik araştırmaları oluştururken, bir kısmı da travmayı birebir deneyimlemeyen nesillerde ortaya çıkan travma tepkilerinin öğrenilmiş davranış kalıpları olduğu üzerine odaklanıyor.

Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB)

Nesiller arasında travma geçişinin etkisinin nasıl olabileceğinden bahsetmeden önce, travma ve sonrasında bıraktığı psikolojik etkilerden bahsederek başlamak gerekir. Bireysel veya toplumsal ölçekte yaşanan travmatik olaylar insanın psikolojik durumlarını etkileyebilir. Her türlü psikolojik

durumda olduğu gibi, kimi insanlar travma sonrası psikolojik etkileri deneyimlemeye daha yakınken, kimi insanlar ise bu tip durumlar sonrasında olağan bir süre içerisinde travmalarını işlemeyi başararak hayatlarına devam edebilir. Bunun yanında, yaşanan travmanın türü, maruz kalınan süre ve travmayı deneyimleme şekli gibi etkenler de travma sonrası stres bozukluğunun oluşumuna etki eden unsurlar arasındadır.

Peki DNA ile taşındığını bildiğimiz yüzlerce özelliğimizin dışında, bizden birkaç nesil önce yaşamış akrabalarımızın anılarını, yaşadıkları travmaların nesiller arasında taşınarak bize ulaşmış olma ihtimali var mı?

Öncelikle, TSSB tanı kriterlerinin neler olduğuna bakarsak, tanı koymak için gerekli kriterlerin hangilerinin, ne kadar bir ölçüde görülmesi gerektiği gibi detaylara değinmeden, bu semptomların neler olduğuna bakalım. Travmayı birebir yaşamak, tanık olmak, bir yakının travmaya maruz kaldığını öğrenmek ya da mesleki nedenlerle ikincil bir şekilde travmaya maruz kalmak birincil kriteri oluşturuyor. Travmatik olayın gerçekleşmesinin ardından, travmatik olayın istenmeyen düşünceler, flashbackler, kabuslar veya travma olayını hatırlatacak şeylere fiziksel veya duygusal olarak tepki verme gibi durumların bir kısmının kişide mevcut olması beklenir. Travmayı hatırlatacak olaylardan, yerlerden veya kişilerden uzak durmaya çalışmak ve travma sonrasında kişinin geçmişte deneyimlemediği negatif düşünce ve duyguların oluşması da semptomlar arasında gösterilir. Travmaya ilişkin detayları hatırlamamak, günlük aktivitelere olan ilgisini yitirmek, kendini yalnız ve çaresiz hissetmek, travma yüzünden kendini veya başkalarını suçlamak şeklinde sıralanabilir ve bütün bu saydıklarımızın bir kısmının, bir ay gibi bir süreden daha fazla devam ediyor olması gerekir. Buradaki zaman kıstası yine önemlidir çünkü her insan travmaya yukarıdakilere benzer tepkiler verebilir ve belli bir süreç içinde travmayı işlemek ve hayatına devam etmek adına olağan bir süreçtir. Ancak bu semptomların süresi olağanın dışına çıktığında ve artık kişinin günlük hayat işleyişini negatif olarak etkilemeye başladığında bahsettiğimiz tanı ortaya çıkar.

Yukarıda da bahsettiğimiz gibi her insanın travmadan sonra TSSB tanısı alacak duruma gelmediğini belirtmiştik. Bu süreçteki koruyucu faktörler veya kişiyi yatkın hale getiren risk faktörlerine bakmamız gerekir. Bu faktörleri incelerken de, olay öncesi, olay sırası ve sonrası olmak üzere üç bölümde

incelenmesi gerekir. Olay öncesine baktığımızda, yapılan araştırmalar da göz önüne alınarak, cinsiyetin, yaşın, ekonomik durumun, olay öncesinde var olan psikolojik sorunların, kişilik özelliklerinin bir kısmı koruyucu bir kısmı risk faktörü olarak karşımıza çıkabilir. Örnek olarak, kadınlar erkekler ile kıyaslandığında TSSB tanısı almaya daha yatkınken, yaş grubu gözetildiğinde ise daha çok genç yetişkinlerde görülen bir durum olduğu söylenebilir. Daha önceden bir travma deneyimlemiş olmak, ekonomik ve ailesel sıkıntı içinde olmak da risk faktörleri içinde sayılabilir. Olay sırasına dair durumlara gelirse, travmaya maruz kalma süresi ve yakınlığı, olay sırasında bir kayıp yaşamış olup olmadığı, olayın şiddeti gibi faktörler belirleyici rol oynayabilir. Son olarak olay sonrasına bakarsak da, olay sonrasında kişinin yalnız kalmış olması ya da çevresinde verimli bir sosyal destek ortamına sahip olması belirgin farklar yaratabilme özelliğine sahiptir. Bir diğer önemli faktör ise kişinin travmayla başa çıkmak için kullandığı başa çıkma stratejilerini içerir. Araştırmalara göre, eğer kişi kaçınan ya da kendine zarar verici başa çıkma yöntemleri kullanıyorsa, bu da bir risk faktörünü oluşturur. Bu yöntemler, alkol veya uyuşturucu kullanımı ve kendini izole etme gibi davranışları içerebilir.

Travmanın nesiller arası aktarımı

Travma sonrası gelişebilecek psikolojik sorunların genel çerçevesini incelemenin ardından, yaşadığı travma sonrası stres bozukluğu geçirmiş üst nesilden sonra gelen alt nesillerde bu travmaların etkisinin görülüp görülemeyeceği konusuna geri gelebiliriz.

Travmanın etkilerini birebir deneyimleyen bir kişide görülebilecek semptomlar, mutlaka birkaç nesilde ortaya çıkacak veya bu kişilerin alt nesillerinde bu travmanın etkileri mutlaka görülecek diye bir durum elbette ki kesin olarak söylenemez. Travmanın nesiller arası aktarımı ile ilgili ortaya konulan ve doğruluğu bulunmaya çalışılan hipotezlere ve araştırmalara baktığımızda, üst nesillerdeki travmanın etkilerinin alt nesillerin, kaygı bozukluğu gibi psikolojik sorunlara yatkınlığını, stres ile direkt ilişkili olan kortizol hormonu seviyelerini etkilediğini, bireylerin aile içi sorunları, bağlanma şekilleri gibi bir çok konuya etkisi olduğunu ileri sürmektedir.

Konuyu toparlayacak olursak, öncelikle literatüre baktığımızda, bu alanda yapılmış çalışmaların çoğunlukla toplumsal travmalara ilişkin yapıldığını belirtmek gerekir. Özellikle yabancı literatüre baktığımızda çoğunlukla Holocaust ve Avustralya aborjinleri ile ilgili yapılmış çalışmalara rastlıyoruz.

Soykırımlar, zorunlu göçler, terörizm gibi toplumsal olayların mağdurları ve onların çocukları ile torunları ile yapılmış çalışmalar görüyoruz. Bu çalışmaların bir kısmında anlamlı sonuçlar elde edilmiş olmasıyla beraber bir kısmında da belirgin sonuçlar ortaya konulmamıştır. Bahsettiğim çalışmalar daha çok, birkaç kuşak aile bireyi ile yapılan kalitatif sosyal bilimler çalışmalarını kapsıyor. Ancak fen bilimleri ve genetik alanında da, travma geçişine ilişkin daha somut veriler almak adına çeşitli çalışmaların yürütüldüğünü görmekteyiz.

Sonuç olarak, travmanın etkileri ve bunların nesiller arasındaki etkilerine yönelik yapılacak multidisipliner çalışmalar, konuyu farklı açılardan görmemizi sağlayacaktır. Toplumsal travmaların etkisiyle birlikte, aile içi ve bireysel travmalar ile ilişkili çalışmaların da artması yine aynı şekilde önem teşkil etmektedir.

Kaynakça

American Psychiatric Association. (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-5®). American Psychiatric Pub.

Braga, L. L., Mello, M. F., & Fiks, J. P. (2012). Transgenerational transmission of trauma and resilience: a qualitative study with Brazilian offspring of Holocaust survivors. *BMC Psychiatry*, 12, 134. <http://doi.org/10.1186/1471-244X-12-134>

Burchert, S., Stammel, N., & Knaevelsrud, C. (2017). Transgenerational trauma in a post-conflict setting: Effects on offspring PTSS/PTSD and offspring vulnerability in Cambodian families. *Psychiatry research*, 254, 151-157.

Ozturk, E., & Sar, V. (2006). The “Apparently Normal” Family: A Contemporary Agent of Transgenerational Trauma and Dissociation. *Journal of Trauma Practice*, 4(3-4), 287-303.

İnternet Siteleri:

<http://www.apa.org/topics/ptsd/>

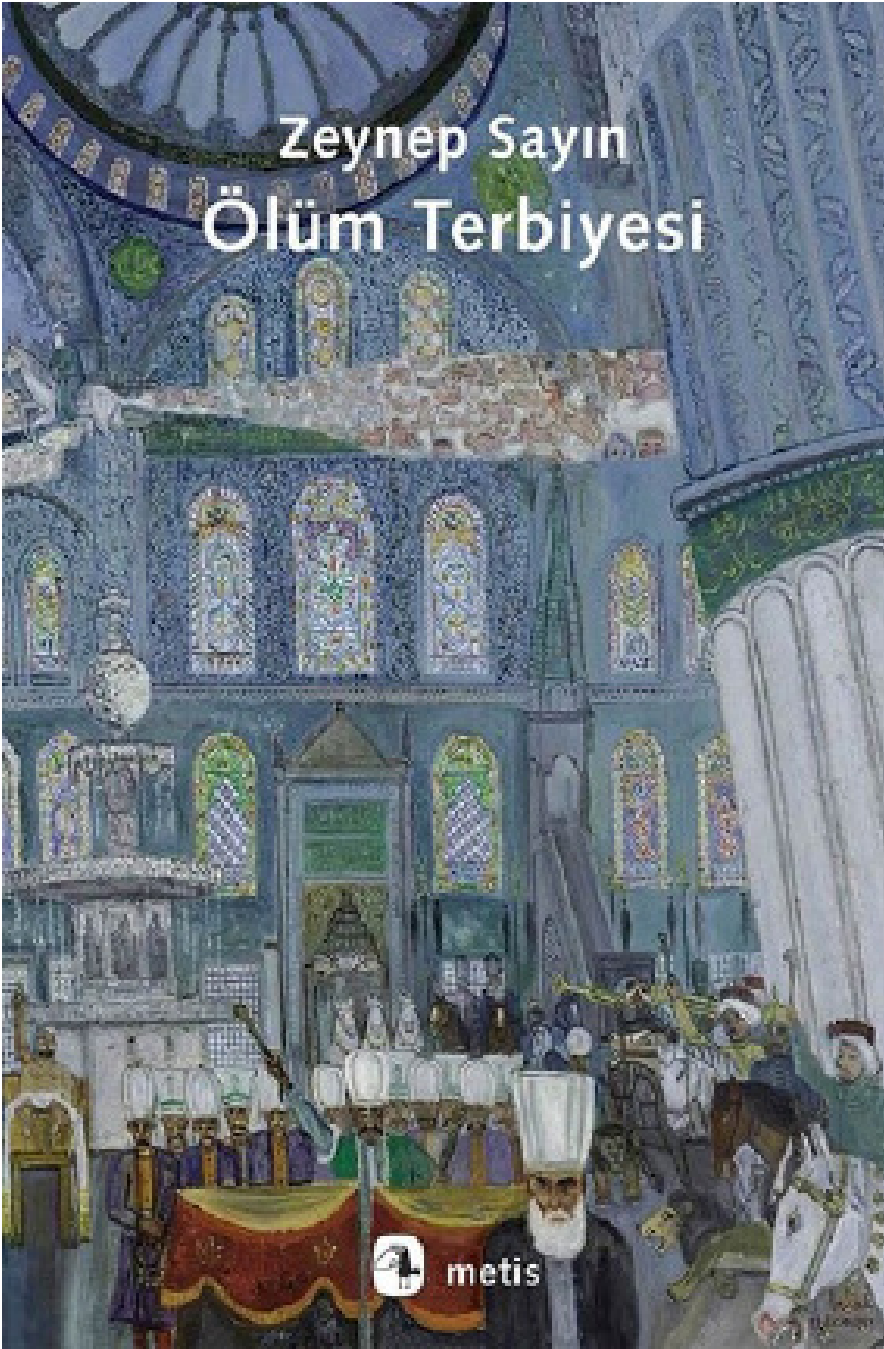
<https://exploringyourmind.com/what-is-transgenerational-trauma/>

<https://www.psychologytoday.com/us/blog/the-me-in-we/201205/how-trauma-is-carried-across-generations>

“Ölüm Terbiyesi” Hakkında

Yazar: Arman Tekin

Kitabın Künyesi:

Yazar: Zeynep Sayın

Yayıncı: Metis Yayınları

Basılan Yer: İstanbul

Basım Tarihi: Ocak 2018

Sayfa Sayısı: 160

Ölüm, yaşam döngüsü içinde kaçınılmazımız olan bir olgu ve bir o kadar da bizden bir gerçek. Yadsıyanların beyhude dahi olsa bir çabaya giriştiği ama yadsımayan ve durumu kabullenenlerin ise buna göre belli bir yaşam sürmesinde doğrudan ve dolaylı etkilenmesinde rol oynayan ölümü irdeliyor yazar. Öyle ki “ölümü” birçok açıdan değerlendirmesi yanında, etimolojik açıdan bildiğimizi düşündüğümüz tüm kelimelerin altında çok önemli ayrıntıların gizli olduğunu gösteriyor. “Hayvan” ile “hayat”, “mezar” ile “ziyaret” ve “hicret” ile “muhacir” gibi aynı kelime kökünden gelen ve adventure (macera), architecture (mimarlık) ve anarşi (anarche) gibi kendi içinde belli bir doğrultuda birleşerek/birleştirilerek oluşmuş birçok kelimeyi bu minvalde örnek verebiliriz. Kendisini herhangi bir aidiyet noktasında görmeyen birçok grup ve oluşum üzerinden ölümün ve yaşam-ölüm dengesi içinde baş/başta olma arzusu yazıda dile getiriliyor. Osmanlı İmparatorluğu döneminden günümüz Türkiye’sine kadar olan süreçte toplumun geçirmiş olduğu süreci de birçok kavram ve kullanım üzerinden irdelenmiştir. Örnek vermek gerekirse “mülk” kavramı bazı gruplar tarafından bir “hiç” olarak görülmesine rağmen Osmanlı İmparatorluğu’nun bunu önemseydiği gibi kendisini “mülk-ü devlet” olarak tanımlaması ve günümüzde ise devletin mülkü yazarın tabiri ile ülkemizin yerli bitki örtüsü TOKİ olmuştur. Belirli bir otoriteye karşı olanların ve olmayanların ayrımının güdülmesiyle birlikte, ölüm ve dolayısıyla ölen kişiyle bağıntılı mezarlar bundan mülkiyetleştirilme adına nasibini almıştır. Bu ve benzeri temelde ve temellükte olan kavramlara yönelik değerlendirmeler okuyucuya aydınlık bir yol sunuyor.

Yazarın yazınbilimci olarak kelimelere ve kelimelerin anlamlarına belli aralıklarla değinmesi, kitapta derinlik algısı oluşturmuş ve bu algı geçmişten ve günümüzden örneklerin aynı potada eritilmesi ile okuyucuyu kitaba bağlamıştır.

Yazarın yazınbilimci olarak kelimelere ve kelimelerin anlamlarına belli aralıklarla değinmesi, kitapta derinlik algısı oluşturmuş ve bu algı geçmişten ve günümüzden örneklerin aynı potada eritilmesi ile okuyucuyu kitaba bağlamıştır. Yazarın kitaba kazandırdığı bir diğer şey ise kaynakça zenginliği. Keza gerek konuyu kavramaya yönelik görseller gerekse okuyucuyu kitapta bahsi geçen bir konuyu etraflıca bilmek açısından teşvik eden yazılı kaynaklar, yol gösterici bir nitelikte. Kaynakların klasik olarak arka kısımda verildiği birçok kitaba nazaran bu kitapta yazar kaynakların alt kısımda verilmesini uygun görmüş. Bunun yanında bu kaynakçalarla birlikte eklenen dipnotlarla say-

fanın yazı açısından değeri tam anlamıyla ortaya çıkmış durumda. Gerektiğinde bir alt bilgi gerektiğinde de bir şiirden dizelere yer verilen dipnotların okuyucuya büyük bir haz vereceğini düşünmekteyim. Yukarıda belirtmiş olduğum üzere ölüm algısını zaman içerisinde iz bırakan birtakım oluşumlar üzerinden değerlendirmiş ve müspet kaynaklar ışığında bunları açık bir şekilde vermiş. Özellikle Osmanlı döneminde yaşamış olan bu topluluklara dair gerek görsel gerekse yazınsal açıklamalar, okuyucuya okurken şüphe bırakmayacak ama daha fazla soru sorduracak türden. Bu da dikkatli bir okuyucu için takdir edersiniz ki büyük bir önem arz etmektedir. Yine bahsetmeden geçemeyeceğimiz bir diğer husus ise yazarın temas ettiği birtakım sosyo-kültürel değerlendirmeler. Bu değerlendirmeler bizi biz yapan ya da Osmanlı ile bağdaştırdığımız ramazan davulu geleneğinden, Osmanlı döneminden kalan, Osmanlı mimarisini yansıtan ve sözüm ona bu geleneği koruyan mimari anlayışına kadar birçok genelgeçer bildiklerimizin altına ışık tutuyor. Bunu gerek Türkiye gerekse Türkiye dışından örneklerle bize aktaran yazarın olaylara bakış şekli ise ilk okuyuşta muhalif bir çizgi yansıtırsa da aslında olayları imgesel ve durumsal açıdan değerlendirerek bizleri bilgilendirme temelli. Standart bir içindekiler kısmı ile başlamayan kitapta her bölüm kendi içinde bir bütünlüğe sahip. Özellikle Lacan'ın felsefesini oluşturan imgesel, simgesel ve gerçek (reel)¹ üçlüsünün kitabın içinde yoğun bir şekilde görmek mümkün. Bunun yanında Aristoteles, Bataille ve birçok önemli düşünürün düşüncelerini ve bu düşünceler çerçevesinde kendi tespitlerini yansıtarak da kitaba yön veren yazarın burada bize anlatmaya çalıştığı şey aslında her şeyin temelinde düşüncelerin ve bu düşüncelerin insan bünyesindeki ağırlığının nasıl yansıtıldığına dair. Öyle ki bu ağırlık bizi düşüncelere sevk etmenin yanında bu düşüncelerin kapı açtığı tüm yaşamlara karşı bakışımızı değiştiriyor. Bu değişim kitabın okuyucusu olarak bizleri de değiştirmeye yönelik. Kitapta dikkati çeken şeylerden biri ise verilen örneklerin ve bu kapsamda değinilen olaylar ve durumlar silsilesinin çoğu kez aynı merkez anlayışı belirten kelimelere gönderme şeklinde olması. Her ne kadar buradaki amaç, aslında kitapta başından beri unutulmaması istenen detayların daha fazla akılda kalmasına binaen tekrarlanması dahi olsa, bu kitabın kendi içinde, çok açık bir şekilde olmasa da, bir döngüyü sürekli tamamladığı

1. Lacancı ya da Lacanyen felsefenin temelini oluşturan bu üç kavram birbirini takip eden ve iç içe olan üç evresini temsil eder. Kısaca açıklamak gerekirse ilk olarak imgesel kısım içinde ayna evresi adı verilen bir evre vardır; başlarda kendisini annesinin bir parçası olarak gören bebeğin aynada aksini görmesi ile birlikte kendini bu ayna aksi ile özdeşleştirdiği dil öncesi bir dönemdir. Simgesel olan kısımda ise toplumsal, kültürel ve dilsel olarak ifade edilen simgesel düzenin etkisini ve bulunduğu düzene bağlı düzenleyicilerin getirdiği değişikliklerin önem teşkil ettiği bir dönemdir. Gerçek (Reel) olan kısım ise imgesel ve simgesel kısımlarının dışında kalan ve gerçeklikten çok hiçbir zaman tam olarak bilinmeyen ama kişinin ruhsal dünyasında yer alan bir kısım olarak nitelendirilmektedir(Tuzgöl,2018).

hissini veriyor. Belli aralıklarla kitapta hissedilen bu durum yazının her bir parçasına özgü olan bilgiyi de bu denli etkiliyor. Bu belirgin bir olumsuzluk hali teşkil etmese de okuyan için dikkate değer görülebilir.

Hal böyleyken kitap sizi sorgulatan yapısıyla düşünceli yarınlara sevk ediyor. Bu düşünce hali ise yazarın verdiği tüm örneklemeler içinde hayat bulduğu gibi okuyucuda da hayat bulacak cinsten. “Baş olmanın” sorgulandığı bu “başucu” niteliğinde kitap sizleri bir süre başka şeyleri yapmaktan alıkoyabilir. Yazarın sözleriyle de belirtecek olursak: “Hiçbir kusur mülkiyetçilik kadar kötü değil.” Bundan mütevellit dünya bugün için bizimle bilgisini paylaşıyor ve yaşadıkça hayatı daha paylaşacak çok şeyimiz var. Tüm aidiyetlerden uzakta ve hariç...

İyi okumalar

Kaynakça

TUZGÖL, K. Lacanyen Psikanalitik Kuram ve Öznenin Konumu. Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi, 1(1), 41-53

Karnavalesk Günlükler

Yazar: Gizem Korkmaz

Bunu yaptığıma inanmıyorum. Otuz dört yıldır tek başıma, hiçbir iz bırakmadan yaşadığım bu değersiz hayatı günlük tutarak kayıt altına almanın mantıksızlığı ile savaşıırken bir yandan kelimeler kontrolüm dışında kâğıda dökülüyor. Bunu neden yapıyorum, bilmiyorum. Her şey o kazadan sonra başladı. Sıradan bir günün sıradan sabahında, şehrin en kalabalık saatinde hiçbir özelliği olmayan sıradan vücudum aniden yerle yeksan oldu. Ağır çekimle beynime kazınmış toplam üç saniye ve vücudumdaki sayısız kırık ve çatlaklar... O güne kadar -kendimi bildim bileli- neredeyse bir kere bile başımın ağrıdığını; dişçiye uğradığımı, dizlerimi kanattığımı, görme veya işitme becerilerimde herhangi bir kayıp yaşadığımı ya da en önemlisi ve en alakasız, hiçbir inşaat malzemesinin beni öldürmeye çalıştığını anımsamıyorum. Ve şimdi ağrılarım, kırıklarım, çantamda taşıdığım parçalanmış plastik klasörlerim ve aklımdaki milyonlarca soru yüzünden beynim uyumayı reddediyor. Neden bunların benim başıma geldiğini bilmiyorum. Rastlantılara ve sürprizlere inanmam. Hiçbir şeyin yolunda gitmemesi için bir sebep yoktu. Kazadan önce ne zaman başladığını bile hatırlamadığım bir düzenle günde bir saat spor yapardım. 07.00'da işe gider, öğlen hafif bir şeyler yerdim. Mutlaka fazla mesai yapar ve biraz fedakârlığın ve ekstra çalışmanın beni yücelteceğine inanırdım. 23:30'da yatağıma girer, beş dakika içerisinde uykuya dalmış olurum. Altı saatlik minik bir ölüm sessizliğinin ardından ise muhteşem düzenime geri dönerdim. Görüldüğü gibi hayatım oldukça düzenlidir, asla beklenmedik şeylerle karşılaşılmayan mükemmel bir düzen. Kontrol her zaman, bütünüyle, sorgusuzca bendedir. Günlük, haftalık, yıllık planlamalarım ile yapacaklarım bellidir. Gideceğim ve gitmeyeceğim yollar bellidir. Mesela cuma akşamları mutlaka iş çıkışı bir kahve içerim. Pazar sabahları kahvaltımı birkaç saat geç yapmak hoşuma gider. Alışverişlerimi ay-

lık yaparım. Yaz tatili için yurt dışı, kış tatili için yurt içi tercih ederim. Ayda iki kez sinemaya giderim, asansörlerden pek hoşlanmam ve lafı uzatmak huyum değildir. Yıllardır, doğrusu ne zaman başladığımı hatırlamadığım kadar uzun zamandır çalışıyorum. Tembelliğin ne demek olduğuna dair hiçbir fikrim yok. Babamın okula başladığım gün, “Çalışmak insanı çürümekten alıkoyar.” dediğini anımsıyorum. Vakit kaybı konusunda asla taviz vermezdi. Ben de bu yüzden asla vakit kaybetmedim. Bugünlere gelebilmek için çok çalıştım. Muhteşem düzenim ile çalışma sistemim rahmetliyi inanılmaz gururlandırıyor olmalı. Onu çok özlüyorum.

O kaza beni sadece ağrılarla ve çalışmamakla değil, daha da acısı boşlukla, kafamı acıtacak düşüncelerle ve en korkuncu da sayısız, anlamsız, acımasız rüyalarla tanıştırdı. O güne kadar hayatımdan o kadar memnundum ki rüya görme ihtiyacı dahi hissetmiyordum. Gerçekliğimin bana veremediği hiçbir şeye ihtiyacım yoktu. Fakat şimdi gün boyunca yatmak zorunda olduğum o yatakta hiçbir yere kaçamadan, hiçbir şey yapamadan, hareketsizce duruyorum. Ayık olmanın mı yoksa kâbusların içerisinde kaybolmanın mı canımı daha çok acıttığını bilemiyorum. Yarattığım her şeyin korkunç bir utanç içerisinde yok olduğunu ve bu yok oluşa tüm benliğimle dâhil olduğumu hissediyorum. Gün içerisinde kımıldamadan, amaçsız, adeta gelişine yaşadığım yetmiyormuş gibi artık zorla daldığım uykularımın da kontrolünü elimden kaybediyorum. Algılayamıyorum. Anlamlandıramıyorum. Düzenleyemiyorum. Yavaşlıyorum. Bu düzene ait olmayan her şeyi kâğıtlara hapsetmek istiyorum. Başlıyorum.

13 Ağustos 19--

Gözlerimi açıyorum. Gözlerimi açamıyorum. Evdeyim; fakat bu ev benim evim değil. Benim odam, benim yatağım. Gördüğüm her şeye kendimi ait hissediyorum ve kaçmak istiyorum. Evet, burası büyüdüğüm ev. Bir şeyler doğru değil. Alışılmış hislerim doğru değil. Nedenini öğrenmek için yukarıya çıkmam gerekiyor. Yukarıya çıkıyorum. Hayır, aşağı iniyorum. Odaların yerini kim değiştirdi? Umurumda olmuyor. İnanılmaz bir kalabalık. Ruhum çekiliyor. Yetişkinlik yıllarımı yarılamaş olmama rağmen rahmetli babamın bu sahneye karşı oluşacak korkunç yüz ifadesini tahmin ettikçe baştan aşağı titremeye başlıyorum. Hayır, titremiyorum. Sadece gülüyorum. Başım büyük dertte. Sayısız renklerle oluşan kaosun içerisinde dolaşırken aslında titremediğimi, sadece güldüğümü fark ediyorum. Kahkahalarla gülüyorum. Sigara dumanları arasında ayakkabılarımın yatağın üzerinde zıpladığını görüyorum. Bütün saatler gece 02.00'ı gösteriyor. Kalabalık gittikçe artıyor ve maskelerle saklanmış yüzler evin her köşesinde dans ediyor. Maskelerin ve

Yayılan yanık kimyasal kokuları arasında dans eden insanları gördükçe kendimi modern bir Pagan festivalinde gibi hissediyorum. Dev bir kravat iğnesi kurban etmemiz an meselesi.

dumanlarının arasından yemek masasını görüyorum. Hiyerarşik düzenin baş kısmında babam; hayatta, dimdik, soğuk ve mimiksiz. Elinde kadehi ile yumruk büyüklüğünde fosforlu düğmeleri, vatkalı yeşil ceket, kıvrıcık peruğu ve kırmızı top burnuyla gözlerimin içine bütün ciddiyetiyle uzun uzun bakıyor. Babamı seviyorum. Babamdan nefret ediyorum. Ona acıyarak bakıyorum. Şere-

fine kaldırdığım bardağımı ona doğru uzatıyorum. Babam, öznesinin ben olduğum bir cümleyle yok oluyor. Varlığından ölümüne korktuğum adamın yokluğu, beni rahatlatıyor. Alışmamış hislerim ait oldukları doğru yerleri buluyorlar. Korkuyorum. Gözlerimi açıyorum, uyanıyorum.

17 Ağustos 19--

Gözlerimi açıyorum, gözlerimi açamıyorum. Başım dönüyor. Elimde bir nebukadnezar şişesi var. Benim elimde? Alkolün tadını bile bilmiyorum. Ne bildiğimi bilmiyorum. İnsanlar üzerime doğru geliyor. Hayır, insanlar üzerime doğru gelmiyor. Sanırım insanlar benimle beraber geliyor. Ofise doğru. Oraya. Ruh emici ofis malzemelerine. Katiller! Müdür odasına toplanıyoruz. Sevgili müdürlerimiz masanın üzerindeler. Minik taç giydirme törenlerine yetişememişiz ama telafi edeceğiz. Tahttan indirildikleri kudretli anlarında yanlarında olacağız. Bu bizim için bir must oluyor. Öncelikle yakmamız gereken birçok ofis var. Deadlineleri aşmamak için zaman kaybetmiyoruz. Hemen acil bir felaket, dev bir yıkım schedule ediyoruz. Yayılan yanık kimyasal kokuları arasında dans eden insanları gördükçe kendimi modern bir Pagan festivalinde gibi hissediyorum. Dev bir kravat iğnesi kurban etmemiz an meselesi. Motivasyon çanları çalıyor. Numaratörlerden çıkan rehber hayvanlarımızı tek lokmalarla yutarken, dört bir yandan son ses müzik dolduruyor odaları. Kralımız çok yaşa! Müzik sesi, yaklaşan müdire hanımın topuklu ayakkabılarının sesi kadar dayanılmaz bir hale geliyor. Sesler tüm gücü ile her şeyi ve herkesi yıkıyor ve midemdeki alkol yavaş yavaş dışarı çıkıyor. Hemen bir check ediyorum. Evet, gerçekten “kendimin en iyi versiyonu” oluyorum. Paramparça edilmiş fotokopi makinesinde önlü arkalı kopya edilmiş sayısız potansiyeliniz gözlerimizi dolduruyor ve emeklerinizin karşılığını yıllar sonra mutlaka alacaksınızlar alev alıyor. Bugün yüksek enerjilerimizle

hedeflerimize ulaşıyoruz. Korkuyorum. Gözlerimi açıyorum, uyanıyorum.

23 Ağustos 19--

Gözlerimi açıyorum, gözlerimi açamıyorum. Sokaktayım. Güneş bulutların arasından tüm geceyi aydınlatıyor. Etrafıma bakıyorum. Yıllar önce izlediğim bir Orta Çağ belgeselinin ortasına düşmüş gibiyim. Aptallar bayramı. Festa stultorum. A feast of the ass. Paskalya kahkahası. Risus paschalis. Anlamını bilmediğim kelimeler beynimde dans ediyorlar ve elimde süpürgeyle susmaları için kafatasıma vuruyorum. Her bir darbede canım daha az acıyor, rahatlamaya başlıyorum. Göklerin ve yerlerin köşe kapmaca oynadığı bir dünyada herkese kendilerini komik duruma düşürdükleri için saygı duyuyorlar. Kahkahalarla başlayan dualar edildikten sonra çocuklar, annelerinin ellerinden tutarak onları keyif almaktan koruyor. Gökyüzüne yağmurlar yağıyor, çöpçüler tahtlarına doğru yol alıyor. Koyulan her kural bir bir yıkılırken, daha fazla maske takılıyor. Doğru filtrelenmiş her bir durum için yeteri kadar beğeni dokunuşu yapılıyor. Hangi zaman diliminde bu kadar maske ve bu kadar az yalan bir arada olmuştu? Gülüyorum. Yıllar sonra ilk defa ne düşündüğümü bilmeden gülüyorum. Muhteşem kahramanlıkların tohumları atılıyor ve ardından hepsini can suları ile öldürüyorlar. Daha iyisi için, daha bereketli olması için. İleriye doğru gerilerken âni kanımda hissediyorum. Zamanı geldi, gözlerimi açabilirim. Şimdi korkma zamanı. Bazı şeyler ters gidiyor ve korkmuyorum. Zinciri kırıyorum. Gözlerimi açmıyorum, uyanmıyorum. Bütün kurallar bir bir yıkılmışken var olan tek kuralı yok ediyorum ve uyanmayı reddediyorum.

Hayatımda ilk defa korkmuyorum ve bu dünyaya ait olmayan en önemli şeyi, kendimi, bu kâğıtlara ve rüyalara hapsediyorum. Beni tutsak eden kaza, beni özgürleştiren bir mucizeye dönüşüyor. Özgür hissediyorum.

Malatr Lewifordun Kronikleri: Kuzeye Kaçış

Yazar: Atheras

3.Çağ 18. Yıl

“Bu satırları size Maat’tan sonra en güvenli olan yer olan; kuzey batıdaki, Symalkas Cumhuriyeti’nden yazıyorum. Buraya varmam tam üç senemi aldı. Hâlâ olan biteni hatırlamıyorum ama başımdan geçenleri anlatmaya çalışacağım.”

Maat Limanı - Sabah

Arkama baktığımda harap olmuş bir şehir görüyordum ve çığlıklar duyabiliyordum sadece.

Bazen de kırmızı ve yeşil bir ışığın göğe ulaştığını... Ama yanımdaki bu garip bakışlı cücenin ya da bu öfkeli denizcinin kim olduğu konusunda hâlâ hiçbir fikrim yok. Limana vardığımızda o cüce bana “Al bunu, bu senin bu büyüün beni ve türümü etkilemez. Senin türün benim yazdıklarımı okuyamaz da o yüzden yazmaya devam et.” dedi ve adının Choelke olduğunu söyledi. Dışlanmış bir kuzeyli cüce olduğunu ve şimdi onun atalarının topraklarına gideceğimizi söyledi. Sadece kafamı salladım ve onay verdim. Hiçbir şekilde güvende hissetmiyordum.

Öğlen

Gemiler şehrin limanında ufukta belirirken Choelke denizciye dönüp: “Gunnvard sanırım bütün şehir yok oldu. Ziyaret için kötü bir vakit seçmişin.” dedi. Derin bir iç çeken ve o sırada sadece şehire bakan denizci: “Babam bana -yok oluşlar efsanelere neden olur- derdi cüce efendi.” dedi. “Hem zaten iki gün batımına Ruth Limanı’nda oluruz. Orada bize sahip çıkacak biri

olur mutlaka.”dedi.

İkinci Günün Sabahı

Daha önce hayatımda hiç böyle korktuğumu hatırlamıyorum. Belki de Samis Denizi’ndeki fırtınalar yüzündendir. Gemi her an batacak sandım ve dün akşam hiç uyuyamadım.

Üçüncü Günün Sabahı

Sonunda Ruth Limanı’na vardık ama Gunvard hiç hız kaybetmeden tekrar yola çıktı.

Tayfasına “Sadece çok gerekli olanları alın. Daha güneye de inmemiz lazım. Siz şimdi kuzeye gidin ve daha sonra geri dönün. Burası benim bıraktığım şehir değil, her yerde bizi korsanlık suçundan arıyorlar.” dedi.

O an zihnimde bir şeyler canlanır gibi oldu. Bu Kuzey Denizi’nin kahramanı Amiral Gunvard mıydı? Onunla ilgili çok şey duymuştum. 10’lu Savaş Konsülü’ne katılan en son kişiydi ve Konsül’ün en genç üyesiydi.

Bir harita çıkardı ve devam etti: “Cüce Efendi sen ve Creothanos -üzgünüm eski dostum, artık bir malatr değilsin- yanınıza vereceğim 60 paralı asker ile birlikte kuzeye yaya olarak devam edeceksiniz bu noktadan sonra. Ruth ve Min-Ruth şehirleri arasını geçmek kolay olur ama Arivindim ve Lothras topraklarının kuzey sınırında Dağ Kabileleri kol geziyor. Seghas limanına ulaşmaya kadar işiniz çok zor olacak.” Ben de bu sırada bir gazeteye bakarken gör-

müştüm. 15 Yıl 10 Ay 7 Gün yazıyordu. Yani tam dört aydır denizdeymişiz. Ama en azından bundan sonra kesin bir gün anlayışı içerisinde olabileceğim.

O sırada Kaptan Gunvvard geldi. Sarı saçlarını ve kızıl sakalını kazımişti. Yüzündeki savaş yaraları belli oluyordu. “Min-Ruth’taki Şarkılı Kapı’ya gidin. Orada sizi Kaplumbağa Bey’i sizi orada karşılayacak.” dedi.

Akşam

Gece Min-Ruth’taki Şarkılı Kapı’ya vardık. Buraya böyle demelerinin nedeni ise; rüzgar yüksek kulelerden geçtiğinde sanki şarkı çalıyormuş gibi gelme-siydi. Bazen çok ender olsa da yakındaki bülbüllerin sesini duyabiliyordunuz.

Yaşlı bir adamın uzun sakalı, yeşil tonlarında bir kıyafeti vardı. Bir araba ile bulunduğumuz yere geldi ve bize yaklaşip “Merhaba gençler, sizi bir denizci göndermiş olmalı.” dedi.

Kaplumbağa kabuğundan yapılmış sazını çıkardı. Choelke o an onun kim olduğunu anladı ve “Evet sanırım uzun bir yolumuz var ama diğerleri nerede?” dedi.

Yaşlı adam ise: “Diğerlerini yoldan bulacağız. Saz çalip, bir şeyler yapıp daha az dikkat çekeceğiz artık. Yoksa 60 kişi bu kapılardan asla geçemez.” dedi.

10. Ay 10. Gün

Sabah

Kuzeyin bu kadar soğuk olacağını tahmin edemezdim. Choelke titrediğimi görmüş olmalı ki üzerime arkadan bulduğu bir kürk verdi. Bütün gece boyunca hiç at sesi duymamıştım ama epey bir yol almıştık. Ayı Düzlüğü adında bir kasabaya varmak üzereydik ve birden durduk.

“Hadi bakalım siz ikiniz içeri geçin. Biliyorsunuz insanlar size hazır değil henüz.” dedi ve Choelke’nin “Bu inanılmaz.” demesini duyabildim.

Öğlen

Öğlene doğru kasabaya vardık ve biraz yürüdük. Dinlenmek için Soged Tavernası’nda iki bira söyledik. Bu sırada Kaplumbağa Bey’i “Biz Hasad Taş-

kentli'yi arıyoruz.” dedi. O an ince, beyaz tenli ve kahverengi sakallı bir adam elindeki kemikten yapılmış kamayı masaya attı.

Kendisinin o olduğunu söyledi. “Hasad Bey bizim kuzeydeki Seghas Limanı'na gitmemiz lazım. Bu yüzden de sizin ‘özel’ yeteneklerinize ihtiyacımız var. Koruma amaçlı olarak yolda bulacağımız bütün her şey grup arasında paylaşılacaktır.” Adam biraz düşünmesi gerektiğini söyledi ve yanımızdan ayrıldı.

Biz de içkilerimizi bitirdikten sonra Soged'den ayrıldık ve kasabayı gezmeye başladık.

Kaynağı belli olmayan devasa bir çeşme, kıvılcıkla yakın bir renkte akıyordu ve insanlar buradan içiyordu. Surların bir kısmı mermer kaplamaydı. Hatta bir kulesi komple mermerden yapılmıştı. Kuzeyde her kasabada olduğu gibi çarşı bölgesi, demirciler, tahtacılar ve dabakçılar diye ayrılmıştı ama burada kimse bağırıyordu.

Daha sonra tavernanın han kısmına geri döndük ve Hasadi'yi hala orada içerken gördüm. Tam biz yukarı çıkacakken o da bizi takip etmeye başladı ve koridorun diğer ucunda belirdi.

“Yarın sabah sizinle yola çıkarım ama yol tehlikeli olsa iyi olur.” dedi ve ortadan kayboldu.

Choelke, Kaplumbağa Beyi'ne dönüp “Bu adam tam olarak ne yapabiliyor?” dedi.

Kaplumbağa Bey'i sadece basit ve çeşitli büyüler deyip geçti. Bu yaşlı ve gizemli adam bizden, daha doğrusu benden ne saklıyordu?

10. Ay 11. Gün

Sabah

Ayı Düzlüğü Kanırtılmış Kapı

Hasadi kapıda bekliyordu. “Nihayet gelebildiniz. Bozkır öğlen sıcak, akşam soğuk olur. Bir sonraki şehir 4 günlük uzaklıkta. Epey bir yolumuz var yani ama siz hiç erzak almamışınız.” dedi.

Kaplumbağa Bey'i erzakları onun temin edeceğini ve dört günlük mesafeyi üç günde gidebileceklerini söyledi. “Demek sen şu hafızasını büyü ile kaybetmiş komutansın. İyi bakalım, umarım sana Deniz Cadısı bir çare bulabilir.” dedi. Kimdi bu Deniz Cadısı? Ben cidden bir komutan mıydım?

